

הפקולטה למדעי החברה והרוח – החוג לאזרחות
קורס "כתוב בעיתון", בהנחיית פרופסור משה שגר

גיליון מס' 2

מאי 2022

תשפ"ב

אנחנו לנוכח הטרור

עורכת – שחר כהן

תוכן עניינים:

4	הטרור במדינת ישראל – גל יעקוב
6	על מה הסכסוך הזה בכלל? – איתן כץ
9	הפחד מטרור – אור דוד
11	המאבק בטרור – אריאנה חייט
13	החיים המשותפים בצל הטרור – ליאת שרית רביבו
15	יחסי יהודים ערבים בצל הטרור – לירון וולף
18	דברי חבר הכנסת איימן עודה לירן מזרחי
19	בעוד בנט ועבאס באותו מתרס, האלקטורט על בריקדות – ליאת כהן
22	על החינוך ועל הממצב – קארינה דודנוב
24	מה חושבים סטודנטים על המציאות של טרור – קורל גץ זוארץ
26	שיבוש אורח החיים במכללת אורנים לדעת אנשי הסגל לפי האירועים האחרונים – פאטמה דיאב
31	חוויתי ממשלחת הסיוע לפליטים מאוקראינה בקראקוב – חנה טרנטיאק
34	דברי סיכום: יהודים וערבים בארץ ישראל – פרופסור משה שגר

דברי המערכת

איתן כץ / חינוך לשלום בצל הסכסוך

אנו עדים בתקופה האחרונה למספר פעולות טרור מבעיתות המשבשות את אורח החיים הסדיר והתקין של כולנו וזאת עוד לפני שהזכרנו את הטרגדיה של הפצועים ומשפחות ההרוגים. נכון לכתבת שורות אלו, גל הטרור האחרון כבר גבה 11 קורבנות וכולנו תפילה שהמספר לא יצמח.

הפיגועים מחזירים רבים מאיתנו לתקופות קשות קודמות שעברנו כאן ביחד, שני העמים היושבים בחבל הארץ הקטן והצר הזה. במקביל למציאות הפיגועים והפחד הרב ששורר בחברה היהודית, גם החברה הערבית בישראל סובלת מאוד מאותו גל פיגועים. חברה נוספת שסובלת מאוד בתקופות משבר שכאלה היא החברה הפלסטינית מעבר לקו הירוק, שהפעולות הצבאיות בה גורמות לסבל רב של אזרחים חפים מפשע. הפחד השורר בתקופות אלו הוא קשה מנשוא, פעולות יומיומיות הופכות למורכבת ומלוות במחשבות טורדניות על מה יכול לקרות.

הסכסוך הישראלי-פלסטיני מתרחש כאן כבר מעל ל-70 שנה ושני העמים סובלים ממנו. כסטודנטים לחינוך, עלינו להבין שחתימה לסיומו של הסכסוך צריכה להיות בראש מעיינינו ובתור התחלה, החזרת התקווה בקרב תלמידינו לחיים בשקט ובשלום עם שכנינו הפלסטינאים, גם בעתות משבר קשות שכאלה.

שאלת החינוך בשני הצדדים בנוגע לסכסוך הישראלי פלסטיני הינה שאלה מכריעה לעתידנו המשותף. בתור התחלה, עלינו לא לפחד לדבר את הנושא. הוא טעון, מורכב ונוגע אישית כמעט לכל אחד מאיתנו ומתלמידינו. אבל התעלמות מוחלטת ממנו משמעותה הפקרת השיח לגורמים קיצוניים שמעוניינים רק בהסלמה ובהמשך הסכסוך. אחרי שנשכיל לדבר וללמוד אותו בצורה מעמיקה ומשמעותית, הצעד הבא יהיה להשיב לתלמידינו את התקווה האבודה שאולי יום אחד עוד נחיה פה בשקט. החינוך כיום לוקח את הדור הבא לתפיסה שלנצח נחיה על חרבנו. זוהי תפיסה חינוכית מבעיתה וקיצונית אשר דורות שלמים בארץ מתחנכים לפיה. החינוך לתקווה לחיים בשלום אינו צריך להיות מנותק מהמציאות המורכבת והקשה. יש להבין אותה לעומקה ובו בעת לתת לילדנו תקווה לעתיד שונה וורוד יותר.

בעיתון זה נעסוק בעיקר בגל הפיגועים האחרון. בין הנושאים: אופן הסיקור התקשורתי, הפחד האישי של אזרחים יהודים וערבים, זהותם הפלסטינית של ערבים אזרחי ישראל, המציאות במוסדות להשכלה גבוהה, יחסי ערבים ויהודים למרות הטרור, התמודדות המדינה עם הטרור ובתפקידנו כמחנכים בצל התקופה. החומרים הללו הם הזדמנויות לפתח את השיח סביב הנושא עם הדור הצעיר אותו אנו מחנכים. ההבנה העמוקה של אותו דור על ההקשר ההיסטורי למציאות שלנו היום היא קריטית ומכריעה. האחריות על הבנה זו יושבת גם, ואולי בעיקר על כתפנו, אנשי החינוך במדינה בהווה ובעתיד. לא פחות חשוב, בצל ואולי אפילו מתוך הפחד, הקושי והמורכבות שתקופות כאלה מעלות, עלינו לחנך את ילדנו לשאוף ולהיאבק למען עתיד שקט יותר ולעורר בהם את אותה תקווה לחיים בשלום שכמעט נגוזה.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

הטרור במדינת ישראל

גל יעקוב

לאחר שנתיים של סגר במדינת ישראל ולאחר המאבק במגפת הקורונה שגבתה קורבנות רבים ומצב כלכלי קשה במדינה שבה אנשים כמעט והתמוטטו הייתה מן תחושת הקלה כזו שהמצב נרגע והקורונה מאחורינו ואפשר לחזור לשגרת חיים רגילה בלי תקנות לשעת חירום שהמדינה קבעה להטיל על האזרחים פעמים רבות. לפני מספר שבועות בעיר באר שבע התרחש פיגוע דריסה ודקירה שביצע מחבל שבו נרצחו ארבעה אזרחים. כל המדינה הייתה בהלם מוחלט ולא הצליחה לקבל את המציאות האכזרית ששוב פעם שוררת במדינה עד שסוף סוף היינו בתקופה מעט שקטה וחזרנו לשגרה מלאה. כל האזרחים היו מפוחדים מאוד והשתדלו לא לצאת מבתיהם והמצב והמתח במדינה בין היהודים לערבים רק הלך והחריף. כמה ימים לאחר מכן בוצע שוב פיגוע נוסף, הפעם בעיר חדרה, שבפיגוע זה נרצחו שני לוחמי מגב. מספר ימים לאחר מכן בוצע שוב פיגוע בעיר בני ברק שבו נרצחו חמישה אנשים, והפיגוע האחרון היה בעיר תל אביב שבו נרצחו שלושה אזרחים.

14 נרצחים בתוך מספר שבועות! 14! זה מספר מטורף, לא ניתן להסביר במילים את תחושת הכאב והצער אחרי מקרים מזעזעים שכאלה. לא נתפס שמקרים כאלה קורים והלב שלי פשוט נשבר. המשפחות האבלות המסכנות שאיבדו את היקרים להם מכל איך יכולים להמשיך הלאה? בתקופת גל הטרור הנוכחי המכונה "שובר גלים" היינו עדים לכך שאנשים כמעט ולא היו יוצאים מבתיהם מהפחד, לא שולחים את ילדיהם לבתי הספר והגנים וחלקם אף לא הגיעו למקומות עבודתם מתוך פחד וחשש שחס וחלילה משהו יכול לקרות להם. כל הרשתות החברתיות היו רועשות וגועשות והאשימו לא פעם את הממשלה במצב הקיים ולא הפסיקו לחפש אשמים במצב. אני אישית נורא חששתי לצאת מהבית מפחד שיקרה לי משהו, אך מנגד ראיתי המון אנשים שכן המשיכו בשגרת היום יום וזה היה נחמד לראות כמה הם לא נותנים יד למצב ויוצאים מהבית בלי חשש.

אני חייבת לומר שאין כמו מדינת ישראל ואין כמו האחדות הישראלית. "כל עם ישראל ערבים זה לזה". היה נורא מרגש אותי לראות איך כמות עצומה של ישראלים הגיעה וחלקה כבוד אחרון בהלוויותיהם של הנרצחים, אין על הלב של האזרחים במדינה וברגעים כאלה אתה מבין כמה כולנו משפחה אחת גדולה, ופתאום מבינים איך הכול מתגמד וכל מה שמעסיק אותנו ביום יום בשגרה רגילה, במקרים כאלה פשוט לא קיים וכולנו ביחד מאוחדים, כואבים ומשתתפים בצערם של המשפחות השכולות.

ראש הממשלה נפתלי בנט הודיע כי בכוונת מערכת הביטחון להקים חטיבת מגב ייעודית והוא קרא לכל אזרחי מדינת ישראל בעלי רישיון ונשק לשאת אותו עליהם ולהגן על עצמם. איזה מצב הזוי, פשוט לא הגיוני ולא ניתן לעיכול שאני צריכה להסתובב במדינה שלי עם נשק על מנת להרגיש בטוחה ומוגנת.

עד מתי נמשיך להתבשר בבשורות רעות? מתי נחיה בשלום, באחוה וברעות? מתי כבר לא יהיו מלחמות? מתי נוכל לחיות חיים שקטים וטובים בלי דאגות ובלי חששות? כולי תקווה שהמצב הזה כבר יגמר ויהיה שלום בין העמים ונוכל לחיות כולם ביחד באחדות למרות כל המתחים. אני באמת מקווה בלב שלם שביום מן הימים זה יוכל להגיע ולקרות. אני מתפללת כל יום שהדורות הבאים שיגדלו פה יגדלו לאהוב, לתת ולעזור ויקבלו את השונה ואת האחר ולא יגדלו לתוך שנאה וטרור ויחיו חיי פחד.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

על מה הסכסוך הזה בכלל?

איתן כץ

מבחינה היסטורית, גל הטרור הנוכחי הוא פסיק בהיסטוריה ארוכת שנים של סכסוך כואב ומדמם. הסכסוך הישראלי-פלסטיני כשמו כן הוא, הינו סכסוך לאומי בין שני עמים הדורשים את השליטה באותו חבל ארץ. העם היהודי שולט כרגע בשטח המריבה, ויש לו הגדרה לאומית מוכרת על ידי הקהילה הבינלאומית – מדינת ישראל. מנגד, העם הפלסטיני דורש את השליטה ואת אותה הגדרה והכרה בזהותו הלאומית.

האם באמת הסכסוך הוא מחלוקת לאומית כפי שעולה מהשם הפופולארי ביותר שלו? רבים יטענו שהסכסוך הוא בכלל דתי, ששורשיו מצויים בקדושת האדמה ובחשיבותה בעיני דתות שונות המבקשות שליטה באותם מקומות קדושים ובסביבתם. אחרים יבקשו לטעון כי הסכסוך הוא פוליטי-נרטיבי ועוסק בעיקר בסוגיית הלגיטימיות של כל עם להחזיק ולמשול ביושביה. לפי הנרטיב הפלסטיני, העם הפלסטיני ששהה פה קודם נכבש באכזריות על ידי הכובש הציוני, בעוד לפי הנרטיב הציוני, העם היהודי, שסבל מהשואה ומשנים ארוכות של אנטישמיות ושנאה, שב אל ביתו ההיסטורי אחרי שקיבל את הכרת האו"ם, גם אם נאלץ להשתמש בכוח סביר בעת מלחמה שלא בחר בה. אפשרות נוספת היא האפשרות של סכסוך על רקע אזרחי. הזכות של האזרח היחיד לחיות בביטחון, חופש והזדמנויות לממש את מטרותיו ויעדיו בחיים ללא מכשולים מיותרים בדרך שמגבילים אותו רק בשל היותו ישראלי, ערבי, יהודי, מוסלמי או בעל כל זהות אחרת. כשבוחנים את פניו של הסכסוך בשנים האחרונות, ברור שהוא מורכב משלושת האלמנטים: לאומי, דתי ואזרחי. האבחנה ביניהם, ההכרה לעומק של כל אחד מהם וההנהגה כיצד כל אחד מההיבטים משפיע על האחר חשובות מאוד להבנת המכלול שלו.

גל הטרור האחרון בשילוב האירועים בחודש מאי 2021 תפסו את כולנו מעט מבולבלים. אזרחים ערבים אזרחי ישראל מניפים דגלי פלסטין ברחובות ישראל ומבצעים פיגועים איומים כדוגמת הפיגוע בחדרה ובבאר שבע. ההזדהות של ערבים אזרחי ישראל עם העם הפלסטיני אינה חדשה, ההפגנות והתמיכה של רובם היא כמעט מובנת מאליה, ובכל אופן קשה שלא להבין את המשבר הזהותי בו הם נמצאים כערבים בעלי אזרחות ישראלית. באותה נשימה, רוב מוחלט של ערבים יודע כי מכאן ועד ביצוע פיגועי טרור רצחניים, הדרך ארוכה ורבים מהערבים אזרחי ישראל הביעו אכזבה, תסכול וייאוש מהם. במיוחד בולטת העובדה שאותם שני פיגועים שבוצעו על ידי אזרחים ישראלים זכו לגינויים חד משמעיים מפי רבים מתוך החברה הערבית, כולל אבו-מאזן בגדה המערבית, חברי המפלגות הערביות בכנסת ועד הרחוב הערבי שסבל ועדיין סובל מאוד מהאדוות של אותם אירועים. בצד היהודי מתפשטת תחושת "האויב מבית" שלעתים קרובות מופנית אל כלל האוכלוסייה הערבית. התחושה הזו דומיננטית מאוד ברשתות החברתיות ובשיחות סלון.

עניין נוסף שחשוב להתעכב עליו הוא נשיאת האחריות של אותם פיגועים. בשני המקרים, כל ארגוני הטרור התנערו מאחריות ורק דאע"ש לקחו את הקרדיט בצורה מעט מוזרה – דבר שגורם מאוד לחשוב על ההקשר הלאומי של הסכסוך והופך אותו ליותר קשור למאפיין הדתי של

הסכסוך דתי שכן דאע"ש הוא ארגון אסלאמי שהעניין הפלסטיני פחות מעניין אותו כמו הקמת המדינה המוסלמית הסונית שתפעל לפי מה שהם גורסים כי הוא האסלאם. האירועים בימים אלו בירושלים ממשיכים להדגיש את חשיבות הדתית של הסכסוך. מהומות רבות קורות סביב תפילות הרמדאן במסגד אל אקצא שבמתחם הר הבית והדרישה של יהודים להקריב שם קורבן אל מול מקומות ואתרים דתיים אחרים שתמיד היו ויהיו במוקד הסכסוך כמו מערת המכפלה, הכותל המערבי, מנהרות הכותל, ירושלים כעיר, ושטחי המדינה כולה ומעבר לה שהובטחו לעם היהודי עוד מלפני 3000 שנה. הזיקה של העם היהודי לחבל ארץ זה נשענת בראשיתה בשייכות הדתית על אף שרבים ממנה חילונים ובקרבת הזיקה נשענה כבר על שורשיות ותחושת שייכות למדינה עצמה. בקרב החברת הפלסטינית-ערבית-מוסלמית ישנם אתרים רבים וחשובים לדת האסלאמית, כמו גם אירועים היסטוריים, שהופכים אותה למקום חשוב מאוד עבורה.

מרכיב נוסף שנוטה להיחבא אל הכלים הוא המרכיב האזרחי. זכויות אזרח בסיסיות אשר חפצים בהם כל אזרח משני העמים. חיים בכבוד, חיים בביטחון, חירות על של גווייה, כל אלו נפגעים בצורה אנושה בכל נק' בה הסכסוך שלנו מעט מתלהט. אנשים רבים נלחמים על זכותם לחיות ללא פחד מטילים או פיגועים מצד אחד, וללא מעצרים והפצצות חיל האוויר מן הצד השני. שנים רבות בקום המדינה התייחסו השלטונות בישראל לערבייה כאזרחים זמניים אשר לא יישארו פה זמן רב, או שיאשרו כל מעטים מהם כך שאין זה יהיה מיעוט בעל חשיבות גדולה במיוחד. ברבות השנים, כיום מונים ערביי ישראל כ-2 מיליון תושבים שעבור רבים מהם המלחמה על אותן זכויות היא לא פחות חשובה ומהותית לא פחות ממניעים דתיים או לאומיים. השינוי שנעשה בגישה הפוליטית של העם היהודי היושב בציון כלפי אותם אזרחים ערבים הוא דרמטי. אם כפי בציינו לעיל בתחילת הדרך ראו בהם כאזרחים זמניים, ההבנה של קביעותם וגודלם הפכה את היוצרות וכיום גישתם הפוליטית מצדדים פוליטיים שונים היא לנסות ולשלבם בחברה הישראלית, עם כל היוצא בכך. ישנן אפילו שיגדילו וידרשו מהם בשם הזכויות שיקבלו גם לשירות צבאי והזנחה מוחלטת של הזהות הפלסטינית תוך שמירה על זהות מוסלמית ללא שאיפה לאומית.

בשנים האחרונות אנו עדים לשינוי מעניין בגישה הפוליטית של חלק מהמפלגות הפוליטיות הערבית בהובלת רע"מ ומנסור עבאס אשר החליטו לזנוח את הרעיון הפלסטיני, או לפחות להוריד אותו במדרג סדר העדיפויות לטובת המאבק על זכויות אזרחיות לאותם ערביי ישראל. מנסור עבאס החליט לעשות ויתורים רבים וכואבים בעבורו לטובת הלגיטימיות הציבורית שלו בישראל וקבלת תקציבים לחברה הערבית שיעזרו לה להתמודד עם הזכויות האזרחיות שנפגעות באופן יום יומי מבחינתן. לעומתו, מפלגות חדש בהובלת איימן עודה טוענת כי רק באמצעות מדינה פלסטינית שתוקם ותשחרר מהכיבוש הציוני יוכלו גם ערביי ישראל להנות מזכויות אזרחיות שוות ומלאות.

בעבור האוכלוסיות האזרחיות-ערביות העצומות בגדה המערבית (בין 1.4-2.4 מיליון פלסטינים, תלוי לפי איזו ספירה) ובעזה (כמיליון פלסטינים) אותן זכויות מהוות חלק גדול ממה שהם נלחמים בעבורו. מצב העוני והקשיים האזרחיים של האנשים במקומות הללו הם מהקיצוניים בעולם ורבים מהם רק מעוניינים לסגור את החודש ולפרנס בכבוד את עצמם ואת משפחתם. גם שם מתקיים אותו ויכוח בנוגע לדרך להשגת אותן זכויות. חלקם מאמינים כי זכויות אלו יבואו רק באמצעות מדינה פלסטינית או מוסלמית, אבל רואים בדברים אלו כאמצעי בלבד להשגת אותן

זכויות בסיסיות. גם בעבור חלקים רבים בחברה היהודית בארץ הסכסוך הוא בשם אותו מאבק למימוש זכויות אלה. חלקנו טוענים כי רק במדינה זו נוכל לממש את רובן בצורה המיטבית ביותר שכן ניתן ללמוד מההיסטוריה מה קרה לאותן זכויות כשלעם היהודי לא הייתה מדינה. רבים מאיתנו גם מוכנים לשרת את המדינה והצבא רק על מנת להגן על זכותנו היסודית לחיים בביטחון ולא בשם רעיון דתי או רגש לאומי כזה או אחר.

באשר למאפיין הלאומי, שלעיתים נדמה כי הוא המרכזי, צריך להתחיל בשאלה היא לאומיות לשם מה? האם המדינה והלאום הוא המטרה רק האמצעי לתחושת שייכות, זהות, זכויות וסדר. רבים משני הצדדים רואים בה את המטרה עצמה. הדגל הישראלי והפלסטיני הם מקור לגאווה רבה בעבור כל צד וניתן לראות איך אנשים רבים מקפחים את חייהם בשם אותם רעיונות לאומיים הנמצאים בסיטואציה היסטורית שונה לחלוטין, אך שואפים לאותה הגדרה באותו המקום. אחד הוויכוחים הפוליטיים הגדולים והמהותיים ביותר בין הימין והשמאל בישראל הוא הקמת מדינה פלסטינית לצד מדינה ישראלית תפתור את הסכסוך או שמה תחריף אותו ותהווה איום קיומי על המדינה. פסגות שלום, מגעים דיסקרטיים ותקשורתיים, ניסיונות תיווך של מנהיגים שונים בעולם, ניסיונות רבים היו ליישב את הסכסוך הישראלי פלסטיני כהבנה של החשיבות העמוקה של הצורך בלאום של שני הצדדים. תהליכי השלום עם הפלסטינים הגיעו לשיאם בהסכם אוסלו בשנת 1995. עיקרם של הדברים היה הסכמתה של ישראל בראשותו של יצחק רבין על נכונות להקמה עתידית של מדינה פלסטינית ובמהלכים ראשוניים לקראתם. התהליך נגדע בגלל הירצחו של ראש הממשלה בגין אותו תהליך, פעולות טרור פלסטיניות הביעו את התנגדותם של הפלסטינים למהלך וגרמו גם להתנגדות נרחבת של העם הישראלי במהלך לאחר רצח רבין. גם בשנים שלאחר מכן היו פסגות שלום רבות עם מנהיגים שונים אך אף אחת מהן לא הבשילה לידי הסכם באף צד. הניסיונות הרבים לפתור את הסכסוך על בסיס איתן של רעיונות לאומיים ניכר לאורך ההיסטוריה הקצרה שלו וככל הנראה גם יישאר כך בשל הסדר העולמי הקיים שפועל באמצעות עמים ולאומים.

מרכיבים ומאפיינים רבים נוספים יש לסכסוך הישראלי פלסטיני, שפוגש אותנו באופן יום יומי ובעיקר בנקודת רתיחה כמו זו שאנו נמצאים בה בימים אלו. הסכסוך גובה קורבנות רבים ומקשה על חיינו בדרכים רבות. על מנת לנסות ולהגיע אל סופו, חשוב להבין לעומק את כל אחד מרכיביו ולבנות לעצמנו את דרך היציאה ממנו באופן מודע וחכם. וגם עם הפתרון עצמו יהווה מסגרת לאומית, הוא חייב לקחת בחשבון גם את ההיבטים הדתי והאזרחי.

אין לחכות לאיש מבחוץ אשר יגיע כמשיח להושיע אותנו. יש לדרוש ממנהיגנו חתירה לפתרון ולהפסקת מלאה של סכסוך הדמים הזה שנמשך כבר שנים רבות מידי.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

הפחד מטרור

אור דוד

בשבועות האחרונים אנשים רבים ברשתות החברתיות ובתקשורת העלו פוסטים מפחדים משלושת הפיגועים שהגיעו ברצף מפתיע ומטלטל במדינה. חלקם ביטאו את התסכול ברצון שהממשלה שלנו תתעורר, חלקם זעקו שהמדינה כבר תיתן "מוות למחבלים" ואני נחשפתי גם לכמה פוסטים בודדים שבחרו לעשות הקבלה בין רוצח שעשה פשע פלילי לבין מחבל שרצח יהודי. בעקבות הפוסטים האלו הרגשתי צורך לעצור ולשים לב להבדלים.

הטרוריסט שונה במהותו מן הפושע משום שהוא מונע על ידי מטרות פוליטיות. כאשר טרוריסט בוחר לפגוע הוא עושה זאת על מנת להשיג מטרות אידאולוגיות, חברתיות, לאומיות, דתיות או כלכליות. יכול להיות שגם הפושע יבחר לפגוע מאותם מניעים בדומה ליגאל עמיר אך, ההבדל קיים בשלב הביניים אצל הטרוריסט- יצירת תחושה של פחד וחרדה בקרב קהל האויב שלו. הוא מנסה ליצור תחושה אצל הפרט שבכל רגע נתון, בכל מיקום, בכל צורה שהיא הוא עלול להיות הקורבן הבא וכך, ארגוני הטרור מצליחים לפגוע לא רק בתחושה המדינית אלא גם בתחושת הביטחון האישי. הפחד עלול להוביל לשיבוש בתפקוד חייו האישיים של הפרט. לצורך העניין, בזמן הפיגועים עלו קולות רבים של אנשים שהעלו פחד לצאת מביתם, לשלוח את ילדיהם לגנים לבתי הספר ואף לצאת לסופרים.

כבר בעבר, ראש ממשלת ישראל לשעבר, יצחק שמיר, העריך כמה יש השפעה של הטרור על תחושת הביטחון והמורל של הפרט והעם: "לטרור יכולה להיות השפעה מוראלית מזיקה מאוד. כשהוא נוטל מהאנשים את הביטחון העצמי הוא מכניס הרגשה של תבוסתנות, של תחושה מי אנחנו? מה כוחנו? איננו יכולים לעמוד נגד אויבים, צריך להיכנע, צריך להשלים עם כל מיני דרישות, זה דבר גרוע וצריך להילחם בו".

בתחושה האישית שמלווה אותי מאז הפיגועים אני מרגישה שעיקר מטרתם של ארגוני הטרור היא לאו דווקא ביצירת מוות המוני אלא יותר בתחושה של יצירת פחד. זה יכול לבוא לידי ביטוי לא רק על ידי הריגה ממשית וזריקת אבנים על רכבים אלא, גם באמצעות פרסום של איומים, סרטונים של הצהרות, העלאת דברים לתקשורת ועוד. לדוגמה: בזמן השבי של גלעד שליט, חמאס דאגו לשלוח סרטונים מאיימים בהם מצולם גלעד תחת שליטתם עם דברים שהתבקש להגיד. כמו כן, גלעד צולם כאשר הוא חסר כוחות לדבר ונראה רזה ומוזנח הרבה יותר מהיום שבו נחטף.

בדומה לכך, בזמן מלחמת לבנון השנייה העביר חיזבאללה לתקשורת הבינלאומית סרטונים בהם פוגעים בחיילי צה"ל על מנת להשרות לחץ וחרדה שיגרמו לצבא ישראל לסגת מלבנון. בנוסף, גם בחירת המיקום של ביצוע הטרור כרוך בשימוש ליצירת פחד- ארגוני הטרור בוחרים בכוונה לבצע פיגועים באזורים סואנים או מרכזים מסחריים, בדומה לפיגוע בדיזנגוף לפני כשבועיים על מנת ליצור פחד. לצורך העניין, ברגע שאנשים שמעו שזה היה בתל אביב, במקום כזה המוני, האינסטינקט הראשוני שלהם היה לחפש קשר אישי לאירוע, "רק אתמול הייתי שם", "סבתא שלי גרה בקצה הרחוב, אם זה היה קורה לה?" וכו'.

ארגוני הטרור מודעים לכך שאינם יכולים בפיגוע אחד לחסל אותנו משום שאין להם מספיק אמצעים לכך אך, הם בוחרים להשקיע את מירב מאמציהם בהפעלת פחדים פסיכולוגיים בניסיון להוריד את המורל היהודי ולגרום לחרדה. מחברה שהיא מלוכדת, בעלת אינטרסים לאומיים זהים לפרטים מפוחדים שמפחדים לצאת מביתם.

לכוחות הביטחון ואנשי הממשלה חסרה ההבנה הבסיסית ששיטת הלוחמה של ארגוני הטרור היא לא רצח ואלימות אלא, לוחמה פסיכולוגית. האנשים שמובילים את המדינה רק מסייעים להם בביצוע של כך, הם חוזרים על האיומים של הטרוריסטים, מדגישים את היקף הסכנה או מציינים איך חמאס מתכננים לשלוח שורה של מחבלים. הטעות של כוחות הביטחון והממשלה טמונה בכך שאינם מבינים שגם אם ארגוני הטרור לא בהכרח תכננו באמת לבצע את הפעולה הזו הם עכשיו נותנים להם עילה ובמה ללכת לבצע זאת באמת.

"העולם כמנהגו נוהג" – עלינו להמשיך את היום יום שלנו כרגיל, לצאת, לבלות ולא להיכנע לפחד, לרעשי הרקע של הממשלה והתקשורת. התפיסה שלנו צריכה להשתנות - הניצחון שלנו כעם הוא בדברים הקטנים.

כתוב בעיתון – גיליון 2 אנחנו לנוכח הטרור
המאבק בטרור
אריאנה חייט

בשבועות האחרונים אנו עדים לגל טרור רצחני ששוטף את ארצנו. 14 אזרחים נרצחו תוך ימים ספורים בערים שונות ברחבי הארץ. גל הטרור מביא עימו תחושות קשות של פחד וחוסר ביטחון, מדובר בפיגועי ירי המתרחשים בלב ערים גדולות ומרכזיות במדינה: באר שבע, חדרה, בני ברק ותל אביב. בימים אלו יש תחושה של הזדהות עזה בקרב החברה הישראלית, שכן מדובר בפיגועים שמכוונים כנגד אזרחים ומתבצעים, בין היתר, באזורי בילוי כמו מרכז קניות או פאב.

את המאבק בטרור ניתן לחלק לשניים: מאבק אזרחי ומאבק מדיני. המאבק האזרחי בא לידי ביטוי בהכלה והזדהות עם משפחות הנרצחים, מתן סיוע כספי ועמידה איתנה כעם אחד. דבר שמאפיין את החברה הישראלית, למרות השסעים והפילוג בה, הוא ההירתמות ואחידת הידיים יחד בזמנים של מצבי חירום ותקופות קשות כמו פיגועים או מלחמות. דוגמה לכך ניתן לראות בפרסומים רבים ברשתות החברתיות. השבוע חזר לפעילות פאב "האילקה", בו התבצע הפיגוע האחרון בתל אביב בתאריך 7.4.22 ובו נרצחו שלושה אזרחים. ברשת החברתית פייסבוק עלו עשרות פוסטים על כך שהפאב פותח את שעריו שוב ומזמינים את האנשים להגיע, לתמוך בבעלי המקום ובעיקר לתת אמירה שאנחנו כאן כדי להישאר ואנו לא מפחדים. גם ראש הממשלה נפתלי בנט הגיע לפאב על מנת להראות הזדהות (תמונה מצורפת בהמשך).

צורה נוספת למאבק האזרחי, היא הבקשה מאזרחים בעלי רישיון נשק לשאת אותו איתם ולתת מענה בעת הצורך. זוהי בקשה לא מובנית מאליה שהגיע מהממשלה עצמה. בבקשה זו ישנה אמירה: לאזרחים יש אחריות ולא רק לכוחות הביטחון. אזרחים יכולים לעזור ולתת סיוע מהיר ובכך לעזור למיגור האלימות והטרור. המאבק האזרחי הוא היכולת של העם להישאר מאוחד בימים קשים אלו, לא לתת לפחד לנהל אותו וכמובן לתמוך ולהגיש סיוע עד כמה שאפשר.

המאבק המדיני בטרור מתבטא בפעולות כוחות הביטחון והנחיות הממשלה. לאחר שורת הפיגועים, בתאריך 31/3/22 פתחה מדינת ישראל במבצע צבאי בשם "שובר גלים", שבמסגרתו ביצעו הצבא והמשטרה פשיטות ומעצרים בערבים ערביות בישראל ובכפרים בשטחי יהודה ושומרון. לגל טרור זה יש שלושה מאפיינים מרכזיים: הראשון, הפיגועים מגיעים לא רק מצד מפגעים פלסטיניים אלא גם מצד מפגעים ערבים ישראלים בעלי תעודת זהות כחולה. השני, הוא העובדה שמדובר במפגעים בודדים, מה שמעלה אתגר גדול באיסוף מודיעין לקראת מעשה. השלישי, הוא השימוש בנשק חם - ירי כלפי אוכלוסייה אזרחית שלרוב מבוצע על ידי נשק גנוב. בשל המאפיינים האלו של גל הטרור, לכוחות הביטחון יש עבודה קשה בגילוי המפגעים טרם הביצוע ולכן הוחלט על יציאה למבצע זה. כוחות צה"ל נכנסו במסגרת המבצע לכפרים ובהם ביצעו מעצרים של חשודים או סייענים והחרמת אמל"ח שנמצא.

מצד ההנהגה הערבית בולט קולו של איימן עודה, חבר כנסת ויו"ר מפלגת הרשימה המשותפת, שבמקום לעזור במאבק המדיני בטרור – מלבה את האש וקורא לערביי ישראל המשרתים בכוחות הביטחון לעזוב את תפקידם. קולות כאלו מקשים על המאבק בטרור, על מנת למגר את האלימות והטרור יש צורך בגינוי חד משמעי מכל קצוות המפה הפוליטית וחיזוק כוחות הבטחון הנמצאים

בשטח. המאבק בטרור הוא מאבק משולב בין אזרחי המדינה לבין הממשלה וכוחות הבטחון, רק בעזרת אחדות והרמת הראש מול הטרור נוכל להתמודד יחד מול האלימות, תוך תפילה שימים קשים אלו יחלפו ושלוש יחליף את הטרור.

גל הטרור שפקד את ארצנו זעזע את החברה הישראלית והביא לימים קשים המלאים בכעס, שנאה ורצון לנקמה. דווקא מתוך רגשות קשים אלו, עלינו להמשיך במאבקנו אל מול הטרור ובתור אזרחי המדינה לגנות את האלימות - ובו זמנית לחתור לערכים של אהבה ותקווה. השנאה היא מעגל שמזין את עצמו, אנחנו כאן כדי לעצור אותו, להיות חזקים ולא להישבר מול האלימות והשנאה ששוטפת את המדינה – רק אהבה תביא אהבה.

ראש הממשלה נפתלי בנט בפאב "אילקה" בו התרחש הפיגוע בשבוע שעבר.

מתוך אתר החדשות "ישראל היום", 12/4/22.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

החיים המשותפים בצל הטרור

ליאת שרית רביבו

שנת 2022 הייתה אמורה להיות שנה של התחלות חדשות. משב של אוויר מרענן לאחר תקופה ארוכה של סגר. אולם תוכנית זו אינה התרחשה כמתוכנן, בלשון המעטה. למציאות הקשה שפקדה את ישראל אף אחד לא היה מוכן. בין החודשים מרץ לאפריל התרחש גל טרור רצחני בישראל, בו נרצחו חמישה עשר אזרחים ועשרים נפצעו. אירועי הטרור לא פסחו על אף עיר ופקדו ערים מרכזיות בישראל ביניהן חדרה, בני ברק, באר שבע ותל אביב. דבר אשר הותיר את כלל האזרחים עם תחושות כבדות כי אין בידי המדינה את היכולת לספק להם ביטחון והגנה. הפחד שלט ברחובות ישראל. רבים נמנעו מכל פעילות הדורשת יציאה מביתם וכמות לא מבוטלת של הורים סירבו לשלוח את ילדיהם למוסדות החינוך השונים. המחזה הנורא מהפיגוע בתל אביב, בו המונים רצו על נפשם עוד מהדהד ברקע. ממחיש בצורה הקיצונית ביותר שאין אנו חופשיים בארצנו.

המציאות הביטחונית הקשה הובילה אזרחים רבים להטיל ספק בכל ובעיקר לפחד כבד מאנשים בעלי זהות ערבית. הקרע ביחסים בין שני העמים שעוד טרם התאחה מסבב הפרעות שחל אשתקד, הלך והעמיק. פיגועי הטרור החריפו את יחסי השנאה בין היהודים לערבים, ואוכלוסיות קיצוניות ראו בכל המשותפים למגזר הערבי אויבים אשר יש לגרש מהארץ ואף לחסלם.

תרחיש דומה אירע במקביל גם במוסדות להשכלה הגבוהה. לאחר התרחשותם של אירועי הטרור סטודנטים רבים חששו להגיע אל מוסדות הלימוד בהם מתקיימים לימודים מעורבים מחשש שמא יפלו קורבן לאירוע הטרור הבא. לתחושות אלו לא תרמו רבות הכתובות שנמצאו במכללת רופין. סטודנטים רבים נדהמו לגלות כתובות בערבית אשר מהללים מחבלים. עדן תורגימן, סטודנטית במכללת רופין, רשמה בחשבונה: "מסתבר שבזמננו כבר תקופה האויבים הם כבר לא רק מחוץ למדינה, ולא רק מעיר זרה. הם כאן-בבית שלנו. במכללת רופין קמנו לכתובות הללו. מקום שאמורים להרגיש בטוחים בו, מקום שאנחנו נמצאים בו במרבית היום וחלקנו ישנים בו. אותם אנשים שכתבו זאת בפאר יכולים להיות זה שיושב לידנו בספרייה, זה שהולך לידנו וזה שאנחנו אומרים לו שלום בבוקר". היא אף הוסיפה, "אותו האדם יכול לקום בבוקר ולהרוג כיתה שלמה".

(מתוך אתר החדשות ערוץ 7).

בהמשך לדבריה היא קוראת למכללה לגנות את האירוע ולהבטיח את ביטחון כלל הסטודנטים. אין ספק שלטענותיה בסיס מוצק ואכן על המכללה לגנות אירועים מסוג זה ולפעול ככל הנדרש על מנת לספק לכל סטודנט תחושת ביטחון, אולם עליה לפעול גם במישור החברתי. החיים בצל טרור מייצרים מורכבות לא פשוטה לשני הצדדים ומונעים ערוצי תקשורת בין השניים. המוסדות להשכלה גבוהה מהווים למעשה נקודת מפגש ראשונית בין שני המגזרים וייתכן אף כי זו תהיה גם האחרונה. על כן החשיבות הרבה שיש למפגשים בין תרבותיים אלו, אשר עשויים להוביל לשינוי משמעותי ביחסים בין שתי הקבוצות, אם אכן אלו יתקיימו בצורה נכונה ומתוכנת. דבר שלתווד האורך יכול להשפיע על החברה כולה.

אין ספק שהדרך לכך היא לא פשוטה. היא מצריכה יצירת אמון בין שני הצדדים, תהליך שלא יתרחש ביום אחד. אולם על אף שהדרך לכך לא תהיה קצרה או קלה, אין עוררין כי היא נחוצה. הן היהודים והן הערבים מתגוררים יחדיו על אותה אדמה. שיתוף פעולה בין שני הצדדים הכרחי וחיוני לצורך התקיימותנו, בין אם נאהב זאת או לא. מאחר ואין אנו יכולים להתעלם, עלינו להכיר בקיומו של האחר ולהבין שאם נבחר לצעוד יחד נוכל להבטיח את השקט והביטחון המיוחל עבור כולנו.

מקורות

"האויבים כאן בבית": כתובות במכללת רופין עם שמות מחבלים. אוזור מתוך <https://www.inn.co.il/news/545167>

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

יחסי יהודים ערבים בצל הטרור

לירון וולף

השסע היהודי ערבי הוא שסע הקיים בארץ ויוצר את הנרטיב הישראלי פלסטיני. שסע זה גרם להמון מלחמות, שנאה והוא חלק גדול בחוסנה ויציבותה של מדינת ישראל ושלא ניתן לנתק את המגזרים מחייה העיקריים של מדינת ישראל. למרות המציאות המורכבת והקשיים שאנו חווים יחד ליצירת דו קיום, ישראל סה"כ שומרת על שקט יחסי רגעי בין המגזרים (ערבים יהודים).

החוקר סמוחה חקר רבות את הנושא והביא ממצאים מעודדים 99.2% מהערבים ו- 77.5% מהיהודים מוכנים ליחסי חברות הדדיים, בנוסף על פי סקריו רוב הציבור היהודי הערבי תומך בחיי שוויון הכוללים שוויון הזדמנויות פוליטי, חברתי מדיני הנותן מקום טוב ושווה לכל אחד מהמגזרים עם רצון ענק לגשר בין הפער העצום שקיים. כך מגדיר סמי סמוחה דו קיום: חיים משותפים בין יהודים וערבים במדינת ישראל כמדינה עצמאית ודמוקרטית, שוויון זכויות, חובת נאמנות למדינה ויחסים רצוניים: קבלה של עקרון שתי מדינות; היהודים יקבלו את זכותו של העם הפלסטיני למדינה נפרדת ללא דרישה לקבל את אופייה כמדינה פלסטינית-אסלאמית והערבים יקבלו את זכות הקיום של ישראל כמדינה נפרדת ללא דרישה לקבל את אופייה כמדינה יהודית-ציונית.

בצל התקווה הרבה והרצון לעשייה שוויונית ערכית יש מקומות שלקחו את נושא זה צעד קדימה ופועלים למען חברה מתוקנת על ידי יציאה לשנת שירות בשיתוף ערבי ישראל. תנועת הצופים לקחה זאת צעד קדימה ופתחה גרעין יציאה לשנת שירות ששם לעצמו כמטרה מרכזית להיות מודל לדו קיום ועשייה משותפת של יהודים וערבים במרחב האזרחי. ייחודו של הגרעין הינו בשיתוף פעולה עם ארגון "אג"ק- מכון הנגב" המתבטא בעשייה חינוכית משותפת בהתנדבויות בחברה הבדואית בנגב, הן בחברה ערבית ובערים המעורבות. מעבר להתנדבויות הרבות שלוקחים הנוער הם נפגשים אחת לשבוע לקיים מרחב דיאלוגי משותף ופורה הנותן מקום גדול לשיח עמוק בנרטיב שלהרבה קשה לדון ולדבר עליו.

אני יצאתי לשנת שירות דרך גרעין "במדבר" ואני בוחרת לשתף בכמה מילים שכתבתי בסיום השנה:

"אני כמעט לקראת סוף השנה, ממש נשאר לי עוד חודשיים ולא מזמן הבנתי את המשמעות של העשייה שלי, ולמה אני פה. תחילת שנה היו הרבה הערות וביקורת כלפי השנה שאני הולכת לעבור, "מה יש לך לחפש אצל הבדואים", "איך זה בדיוק יכול לתרום לך?", "הם לא רוצים את העזרה שלך"... הגעתי שאני לא יודעת כלום ושום דבר על החברה הבדואית, על הנגב, על החיים בכפרים המוכרים ובכפרים הלא מוכרים. הכל היה באוויר ריק ותלוש ודימוני עד שבאמת נכנסנו לשגרה ולעבודה עם השותפים הבדואים ועם החניכים בפזורה. התחלנו את העבודה שלנו, להיכנס לשגרה בפזורה. זה התחיל לא פשוט והיו הרבה דעות קדומות לילדים לפני. הקשיים שאני נחשפתי אליהם בשנת שירות דורשים התמודדות, ומכאן באה צמיחה אישית אדירה, הגשמה אישית ובכלל, פיתוח עצמי. שנה אדירה מלאת חוויות ואתגרים ולמידה".

אני מאמינה בשותפות מעומק הלב שלי ביצירת חברה משותפת אמינה שפעולת יחד למען קידום השונה וראיית הטוב בשוני. כמו כן, אני יודעת שזה אפשרי ועד היום אני עובדת קשה בכדי להכיר תרבויות שונות ולשמר את האהבה שלי לשוני ולראות בזה ייחודיות.

חוג מחול שפתחתי לנערות בדואיות מתוך אמונה שהתחביב יכול להוות גורם ועוגן לשותפות וליצירת שפה.

בנות כיתה ד' שהוציאו אותן משיעור באו אלי ללמוד עברית. אדגיש שהן אינן יודעות את השפה כלל.

השותפה שלי מארגון אגייק הפועל למען שוויון הזדמנויות בחברה וקירוב לבבות העבירה לבנות שיעור ריקודי בטן. (שאותו אסור לצלם כי לבנים אסור לראות).

סגן מנהל הבית ספר ואני בהעברת טיול שלח לילדים בשפה עברית וערבית. חלק מהילדים שיצאו הם ילדים שחנכתי בבאר שבע שהיו משתפי פעולה בעזה והשב"כ הביאם לפה ושם אותי בכדי לעזור להם להשתלב.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

דברי חבר הכנסת איימן עודה

לירן מזרחי

המתיחות הביטחונית השוררת במדינתנו הולכת וגוברת בתקופה האחרונה ולה השלכות חברתיות רבות. יושב ראש הרשימה המשותפת, חבר הכנסת איימן עודה קרא לכל הערבים והדרוזים המשרתים בכוחות הביטחון "להניח את הנשק ולחזור לבני עמו" – הוא קורא להם לפרוש. לדבריו הכוונה שלו הייתה לצעירים ערבים המשרתים בין היתר במג"ב ובמשטרה ומוצבים בשער שכם ובעיר העתיקה. עודה מנמק את דבריו בכך שאומר שכוחות המשטרה, אותם מכנה כוחות הכיבוש פוגעים בעם הערבי בכך שמונעים מהם ללכת ולהתפלל במסגד "אל-אקצא".

אמירה זו עוררה תגובות קשות מאוד כלפיו חבר הכנסת הן מצד המשטרה והן מצד אזרחי המדינה. בראיון שנערך ל"כאן" נשאל חבר הכנסת עודה האם הוא חוזר בו מדבריו והוא אמר שלחלוטין לא. הוא גאה בעמדתו, בעיניו היא אנושית.

השר לביטחון פנים עומר בר לב נשא דברים יום לאחר אמירה קשה זו, ובדבריו מחזק את השוטרים במדינת ישראל ומדגיש שמדינת ישראל היא מדינה שבה ישנם אזרחים יהודים וערבים, שהמשטרה היא "של כולם" וכולם פועלים למען מטרה משותפת – בטחון המדינה והאזרחים.

מצד אחד, בקשה כזו אולי עשויה להישמע כלגיטימית בקרב חלק מאזרחי המדינה הערבים, אך מצד שני, חוק העונשין כולל בתוכו את סעיף "הסתה לאי ציות". לפיו, מי שהסית או שידל אדם המשרת בכוח מזויין לאי-ציות לפקודה חוקית דינו מאסר שנה וכן מי שהתכוון לפגוע בביטחון המדינה דינו מאסר של כחמש שנים. **נעברה העבירה בתקופה שבה מתנהלות פעולות איבה צבאיות על-ידי ישראל או נגדה, דינו-מאסר שבע שנים.**

ישראל היא מדינה דמוקרטית בה ישנו חופש ביטוי לכלל אזרחי ומנהיגיה. עם זאת אין מקום כלל בשיח הציבורי לאמירות המעודדות נגד הרשות האוכפת במדינתנו. בשנת 1995 נרצח ראש ממשלת ישראל יצחק רבין. הרצח היה רצח פוליטי שהתרחש בעקבות אמירות הסתה שגרמו לתגובת קיצון זו.

לפי דעתי אמירתו של חבר הכנסת עודה היא הסתה נוראית שעלולה להוביל למלחמת אזרחים ושפיכת דמים. אנו נמצאים בעיצומו של גל טרור בו אין מנצחים. כולם מפסידים. אני תוהה כיצד ייתכן שבעקבות אמירה זאת הוא אינו הועמד לדין. חבר כנסת מהווה את הקול של העם שלו. אמירותיו עשויה להשפיע על קהילות שלמות ולעודד אנשים נוספים להסית נגד מדינתם. על מנת שנוכל אי פעם להיות מדינה אחת שבה חיים שני עמים-יהודים וערבים, עלינו לשאת בעול בצורה שווה מכל הבחינות וביחוד מהפן הבטחוני. עלינו להיות כמקשה אחת נגד גורמים חיצוניים שמטרתם לפגוע במדינת ישראל. כל אמירה המעודדת פילוג בין הערבים והיהודים תגרור אחריה השלכות ארוכות טווח שתערער את מעמדה של מדינת ישראל ותחליש אותה מול העולם.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

בעוד בנט ועבאס באותו מתרס, האלקטורט על בריקדות

ליאת כהן

מאורעות השבועות האחרונים חותמים את השנה שחלפה מאז שומר חומות ודומה כי יש שיוכלו לסמן אותה כשנת השפל ביחסים בין הקבוצות האתניות-לאומיות בישראל. האירוניה שבטרגדיה היא ששפל זה נקבע דווקא שעה שהוקמה ומתקיימת כאן ממשלה שמנהיגיה משני קצות הקשת הפוליטית – משמאל, הייתה זו רע"ם, מפלגת האחים המוסלמים בישראל, אשר בצעד היסטורי וחסר תקדים הייתה למפלגה ישראלית-פלסטינית שהפכה לחברה אינטגרלית בקואליציה ציונית. מנגד, מימין, היו אלה בנט וסער, מנהיגי ימינה ותקווה חדשה, אשר נכנסו אף הם לקואליציה הנוכחית ובכך שילמו מחירים פוליטיים ואישיים כבדים. כמה? עד כי לפי הסקרים חבריהן ומנהיגיהן של המפלגות הללו עלולים לאחר הבחירות הבאות לראות את ספסלי המליאה על מסכי הטלוויזיה הביתיים שלהם כשהם מכוונים לאפיק 99.

תהא דעתנו אשר תהא על הממשלה הנוכחית – בין שנטען כי ממשלת שיסוי היא ובין כי ממשלת שינוי – לית מאן דפליג שבחירותיהם הפוליטית של בנט, סער ועבאס היו אמיצות. אלא, שבחירות אמיצות אלו אולי עצרו את זרם הבחירות, או לכל הפחות השווה אותו בשנה (עד כה), אך לא היה בהן כדי לספק חוסס עורקים לחבורה המדממת של יחסי יהודים-ערבים בישראל. כך שלמרבה הפרדוקס, דווקא בגבור תעוזתם של פוליטיקאים לחצות את רוביקון ההפרדה האידיאולוגי, גברו גם האיבה, החשדנות והאלימות. לא תקווה חדשה, שנאה ישנה – המנהיגים אולי במתרס קואליציוני אחד, אך האלקטורט על בריקדות. המפלגות על תומכיהן וחבריהן כמרקחה, שעה שנדמה שבנט ועבאס עושים כל מאמץ לצליחת המשבר, בנט הפך מטרה נייחת לחיצייה הזועמים של ביקורת מצביעיו ובאחרונה גם של תומכיו וכמוהו גם עבאס שאצלו, כך נדמה, חיצי התרעלה אינם מטפוריים וחיי הפוליטיים והממשיים מאוימים באמת – מבית, כמו מחוץ.

לאורך קמפיין הבחירות שב בנט והדגיש כי לא יחבור לממשלה עם רע"ם, עד כי יומיים קודם לפתיחת הקלפיות אף חתם קבל עם וצופים על מסמך בו התחייב שלא לעשות זאת וקרא לנתניהו לעשות זאת גם כן. אלא שלאחר הבחירות, שכך רעם ההבטחות ובנט נכנס בברית שותפות עם רע"ם שהשכיחה נזכרות. הביקורת עליו גאתה, אך הוא לא אמר נרגש, "נעשה מה שטוב לעם", הצהיר למול כל מיקרופון שהוגש לפיו, ברדיו כמו בטלוויזיה. בפרוץ שומר חומות הודיע כי אופציית ממשלת השינוי ירדה מהשולחן, אך שוב בשוך רעם התותחים, שבה אופציית רע"ם על השולחן, והפעם שבה לבלי עזוב. בשלושה עשר ביוני 2021, אמרו בנט ועבאס לממשלת השינוי, "ואף על פי כן נועי תנועי", והיא נעה.

אלא, בעוד הברית הפוליטית נעה, בעמדות שתי הקבוצות האתניות-לאומיות, בוודאי באגפיהן המיוצגים על ידי בנט ועבאס, לא נרשם נייע, לא זיע גם לא ניד. הנחת העבודה של בנט ועבאס, כך שיערו הפרשנים, היא שההישגים הפוליטיים יזיזו את דעת הקהל – אלא שכאמור, גם שנה מהקמת הממשלה העמדות בעינן עומדות, יהודים מזה וערבים מזה. מציאות זו שבין מתרס למתרס, מזמינה אותנו לדון בשאלת הייצוג במדינה דמוקרטית – עד כמה חופשית סמכותו של הנציג הנבחר?

בדמוקרטיה העם הוא הריבון, הוא הבוחר נציגים שינהלו עבורו את ענייני המדינה. בבחירתו זו הוא מעביר את סמכות ההכרעה לידי נציגיו, תוך הנחה שייצגו את ערכיו ואמונותיו באשר לאופייה של המדינה ובאשר לצעדים שלדידו נדרשים לה לשגשוג, צמיחה וביטחון. השאלה היא עד כמה ריבונותו של הנציג הנבחר נרחבת, האם מרגע שנבחר כמוהו כנאמן לניהול ענייני המדינה כראות עיניו? שמא גם לאחר בחירתו, כמוהו כשליח של חלקי העם שבחרו בו לניהול ענייני המדינה כפי תפיסתם ואמונתם? אך לאחרונה, אישרה ועדת הכנסת את בקשת מפלגת ימינה להפריש את ח"כ עמיחי שיקלי משורותיה, בטענה שאינו מיישר קו עם החלטות הסיעה בכנסת. בעוד הוא מצדו טען כי בניגוד לבנט ושאר חברי ימינה הוא היחיד שנשאר נאמן לערכי המפלגה שבשם הציבור בהם בה, שעה ששאר החברים פנו להם עורף כך שאם יש פורש, גרס שיקלי, הרי שזה הם ולא הוא. לעומתו, טען עו"ד שייצג את ימינה בדיון כי יש להבחין בין שתי ישויות משפטיות – מפלגה וסיעה, המפלגה היא זו שהתמודדה בבחירות והבטיחה הבטחות ואילו הסיעה היא זו הפועלת בכנסת. אף שמדובר באותם אנשים, גרס המשפטן המלומד, הבטחותיהם של חברי המפלגה אינן מחייבות את ביצועיהן של חברי הסיעה. משכך, טען, שיקלי הוא זה שפרש מהסיעה, אף כי אפשר שהם פשו מהמפלגה. בקשת ימינה, כאמור, אושרה ושיקלי הופרש ממנה ומשמעות הדבר היא סנקציות פוליטיות שהוטלו עליו שיש להן השלכות פרלמנטריות בכנסת הזו ובזו שאחריה.

פולמוס בנט-שיקלי, כך נדמה, מעמת בין שתי הגישות לייצוג במדינה דמוקרטית – נאמן למול שליח – בנט רואה עצמו כנאמן שעה ששיקלי טוען שעליו לראות עצמו כשליח. ועדת הכנסת הכריעה לגרסת הנאמן, באופוזיציה צידדו בגישת השליח. תהא עמדתנו בפולמוס אשר תהא, סקרי דעת הקהל באשר לתפקוד הממשלה וכמו גם סקרי המנדטים שנעשו באחרונה מלמדים כי הציבור אוהז יותר בגישת השליח מאשר בגישת הנאמן. בעוד בנט רואה עצמו כנאמן על הציבור ומבקש שישפטו אותו אלקטורלית לפי מעשיו כראש ממשלה, הציבור, לפחות זה המשיב לסקרים, שופט אותו לא ביצועיו ערב הקמת הממשלה ביחס להבטחותיו ערב הבחירות. בעוד הוא גורס לנאמנות, הם תובעים שליחות ולמול נרטיב ה-"נעשה מה שטוב לעם" דומה כי אותו "העם" משיב לו "אל תחליט בשבילנו מה טוב לנו".

בדומה, גם עבאס סבר שהישגים שתניב חברותו בקואליציה לחברה הערבית תוביל להתגברות התמיכה הציבורית בבחירתו להיכנס לקואליציה ולשפר את היחסים בין הקבוצות בישראל. הלכה למעשה, רמזדאן 2022 אינו שונה בעוצמת יחסי האיבה שבו מימי "שומר חומות". להפך, בעוד במאי 2021 היה לו את הגב הפוליטי של שותפיו ח"כ טהא וח"כ גנאים ואת הגב הרוחני של מועצת השורא, עושה רושם כי תחת הגב שנתנו לו אז הפנו לו כעת את גבם. עבאס כבנט, עומד כפרש בודד בלב שדה המערכה – בלי תמיכה רוחנית, בלי תמיכה פוליטית, אבל עם הרבה הישגים ביד, הישגים שלא כל כך עוזרים לו פוליטית. חברותו בקואליציה הושהתה, אפשר שתבוטל לחלוטין ממש בפתח כנס הקיץ של הכנסת.

הערכותיהם המוקדמות של בנט ועבאס, אליבא דגרסת הפרשנים, כי הציבור יישר לבסוף קו עם "גישת הנאמן" ויתמוך בהם על בסיס ביצועיהם, אלו של ראש ממשלה ואלו של כאחד ממנהיגי הקואליציה, התנפצו על קרקע המציאות. דומה, כי פער זה מקורו בהערכת חסר שלהם, כך נדמה, את רגישותו של ציבור בוחריהן כמו גם חבריהם למפלגה לאמונות ולתפיסות היותר בסיסיות

שלחם ביחס למציאות הפוליטית. בנט כעבאס היו משוכנעים כי הציבור יקבל לאחר מעשה את הברית ביניהם, אך בפועל לא הכך היה; הייתה זו חתונה עם המון עדים אך בלא מברכים, לא אז גם לא היום.

הערכת החסר הזו של בנט ועבאס מזכירה לי את הערכת החסר של מרקס ואנגלס את חשיבותן של הדת והלאומיות בספר דברי העמים. לשיטתם, פועלי העולם, או לכל הפחות פועלי כל מדינה ומדינה, סופם לעשות יד אחת כנגד הבורגנות שבנצלנותה גזרה חיי דיכוי וניכור על הפרולטריון. סוף דבר, גרסו השניים, המטריאליזם הוא השמן על גלגל הדיאלקטיקה ההיסטורית, כל אלו יגברו על שיקולים של מדינותיהם; בגבור הניצול והניכור ייחשפו הרעיונות הלאומניים נכוחה למול עיני הפרולטריון האומלל כתודעות כוזבות והוא ינתצן ויחבור לאחיו האמיתיים, הפרולטריים המנוצלים האחרים ויחד יקדמו את חזון אחרית הימים של החברה הסוציאליסטית. במציאות, לא חלפו כמה עשרות שנים ומלחמת העולם הראשונה פרצה – לא אחדות מטריאלית, כי אם אחדות לאומית הייתה שם, מניעה את גלגלי ההיסטוריה לרשום את אחד הפרקים היותר טרגיים בתולדות חיי אדם. בין שהיא תודעה כוזבת ובין שהיא תודעה ממשית, בני האדם נותנים ערך ללאומיות, לדת ולכל רשת משמעות אשר מגדירה להם את המציאות הפוליטית שסביבם ואת עצמם.

כמרקס ואנגלס כן בנט ועבאס, הקלו ראש בעמדותיהם הבסיסיות של בני האדם – אלא בעוד שמרקס ואנגלס היו סוציולוגים או פילוסופים שפירשו את המציאות ולא הייתה לפרשנות זו השפעה על מעמדם האישי והציבורי, הרי שבנט ועבאס הם מנהיגי ציבור שלסנקציה האלקטורלית יש משמעות מכרעת על עתידם הפוליטי והציבורי. בין שיראו עצמם כנאמניו של אותו הציבור ובין שיראו עצמם כשליחיו, הם תלויים בבחירתו – מי לשבט, מי לחיים, הציבור הוא שיכריע.

דומני שהשנה האחרונה לימדה אותנו שיעור חשוב באופן בו קורות מהפכות – לא מכוח החלטתם של מנהיגים, גם לא בכוח הערכותיהם של סוציולוגים, אלא מכוחו של העם בעצמו, מלמטה למעלה, לא מלמעלה למטה. בניגוד לבנט שאמר זאת מפורשות, ולעבאס שחשב כך, את טובת העם קובע העם – גם אם הוא "טועה", גם אם "אינו יודע מה טוב לו" – הוא הריבון ויש לכבד זאת. לקריאת אחריי יש משמעות מכרעת במנהיגות, ובלבד שיש ציבור מאחורי המנהיג – כדי שהציבור יהיה מאחוריו, עליו לכבדו על אמונותיו, על תפיסותיו ורעיונותיו. בין שאתה סוציולוג ופרשן ועל אחת כמה וכמה אם אתה מנהיג ציבור, בוודאי ובוודאי במדינה דמוקרטית, עליך לכבד, להכיר ולהוקיר את תפיסותיו של העם, בטח זה שבחר בך, ולצעוד עמו בדרכו שלו אל הדרך שאתה מועיד לו כמנהיג.

חונך לנער על פי דרכו, קבעו חז"ל – אז הציבור איננו נער, אך שעה שמנהיגיו אינם מכבדים את דרכו, הוא מתנער מהם. אינכם מאמינים? שאלו את בנט ועבאס. העם הוא הריבון, הוא נכון להעביר את סמכות ההכרעה ואף לקבל את מודל הנאמן, ובלבד שהמנהיגים הנבחרים יהיו נאמנים לאמונותיו הבסיסיות באשר למציאות. לו נהגו בנט ועבאס בקצת יותר צניעות לעמדות הציבור שבחר בהם, אפשר ששנה לשומר חומות, היה הסדק שנבקע בחומות הפירוד שבין הערבים והיהודים בישראל הולך ומתרחב. תחת זאת, ובגאווותם, דומה שסדקים אלו שבו ונעלמו והפירוד כחומה בצורה, בין מתרס למתרסים – הציבור בחר במתרסים. עצוב, כואב, אך מציאותי.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

על החינוך ועל הממצב

קארינה דודנוב

"חינוך הוא כלי הנשק העוצמתי ביותר בניסיון לשנות את העולם" (מנדלה, א.ת.). נלסון מנדלה (1918-2003), נבחר דאז על ידי תושבי דרום אפריקה ל"אבי האומה" לאחר מאבק נגד משטר האפרטהייד, שהייה ידוע כמשטר העושה מדיניות הפרדה גזענית שמפלה בצורה קיצונית את האוכלוסייה כהת העור במדינה. החינוך הוא כלי חשוב שיש ברשתנו והוא הבסיס של הלימודים האקדמיים שלנו. מדובר בחלק בלתי נפרד מאיתנו בהווה, בעבר ובמיוחד בעתיד. כפי שניתן לראות בציטוט של מנדלה, גם שינוי הוא דבר אפשרי, ודברים רבים מכך הם באחריותנו. כאשר אנו עדים למצב המתרחש כרגע במדינתנו, מצב זה אומנם חריג ברצף שלו, אבל לא חריג בנוף המציאות. גלי טרור ואלימות כנגד יהודים קיימים הרבה לפני הקמת המדינה. תופעת האלימות והטרור היא התופעה הפסולה ביותר. אין לטרור מקום ואין להשלים עימו, לא במדינת ישראל ולא בשום מקום אחר בעולם.

כאשר מדברים על חינוך, דנים בבסיס היות האדם כפי שהוא, בעל חיים משכיל וחושב. מדובר בערכים, בנורמות, בעיצוב האופי, ההתנהגות והרגשות של הפרט. ברגע שמורה נכנס לכיתה, מצופה ממנו מעבר לשליטה מלאה בחומר הלימוד והכנה לבגרות, להיות אדם שמעורר השראה לתלמידיו. בהיותנו אנשי החינוך בכיתות, עלינו לדעת לגשת לכל מקרה, מורים יהודים ומורים ערבים, ללא חשש משיח בכתה אודות נושאים טעונים בעקבות המצב, תלמידים עלולים למצוא את עצמם במצב נפשי ירוד, בפחדים וחששות, מה שעלול להשפיע על תפקודם הלימודי והחברתי. מעבר לכך, חלק נכבד מהחינוך של בני האדם, קורה בבית הספר- ונמצא באחריותנו. לא רק בשיעורי חינוך אלא בכל הזדמנות קיימת. ישנו משקל רב בידינו המורים. תפקידנו הוא גדול יותר ממה שנדמה לנו.

עלינו לדון על הדברים בכיתה, לתת במה לרגשות התלמידים ולתחושות הקיימות. ברגע שלתלמידים תהיה את האפשרות לדבר על רגשותיהם ולשתף בחששותיהם, תמונת המצב יכולה להשתנות לכיוון טוב יותר. לעיתים, ניתן לראות בברור חוסר ידע בקרב תלמידים ובני נוער, מה שגורם לחוסר בהבנה אודות קבוצות ואוכלוסיות שהן חלק מהמדינה. רבים לא יודעים להבדיל בין אסלאם לנצרות, בין הזרמים בכל דת ועושים קטגוריזציה מוחלטת לכולם, מבלי לדעת את הבסיס והרקע. כך קורה בשני הצדדים, אין הבנה והכרה עמוקה בכל הקבוצות שאומנם נחשבות יהודיות, אך בעלות סממנים ומאפיינים שונים. ברגע שלתלמידים תהיה את ההבנה הבסיסית בכל אלו, יתכן והקבלה והרעות יהיו יותר משמעותיים בסביבתנו. אלו יוכלו להפחית את הפחד והחששות. כמו כן, לאחר דיון, תלמידים רבים יכולים לראות שהם לא במערכה לבדם, והחששות הם חלק מנחלת הרוב. ברגע שיש איחוד מסוים, תחושת האחדות מתגברת בצורה משמעותית, מה שיכול לתרום לחוסן הנפשי.

החיים במדינת ישראל תמיד יהיו בשילוב של שתי הקבוצות. זאת לא תהיה מדינה יהודית בלבד, כפי שזאת לא תהיה מדינה ערבית בלבד, לעד אנחנו נצטרך לחיות יחדיו- יהודים לצד ערבים. ברגע שנלמד לחיות כך ולהפיק את המיטב, הביטחון יוכל לחזור לציבור והחיים יוכלו להיות

שלווים לכולם. ציטוט נוסף של מנדלה: "אם ברצונך לכונן שלום עם אויבך, עליך לעבוד אתו. לאחר מכן הוא הופך לשותף" ציטוט שמאפיין את הדרך הישירה לשינוי שיכול להועיל לכולנו. כפי שציינתי, לחינוך מקום חשוב בעיצוב התודעה של דור העתיד, ברגע שמורים ינחילו, ידברו, יתנו מקום ובמה לשיחות כאלה, לא בצורה רגעית בזמן פיגועים וגלי טרור, אלא כחלק בלתי נפרד מהחיים כאן- השינוי יתחיל. על המורה להעז לדבר, להעז לפתוח ולהעז לשתף. רק כך תמונת המציאות יכולה להשתנות, כמו גם הביטחון וההצלחה של המדינה. "זה תמיד נראה בלתי אפשרי, עד שעושים את זה" (מנדלה).

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

מה חושבים סטודנטים על המציאות של טרור

קורל גץ זוארץ

גל הפיגועים האחרון השאיר רבים מאיתנו ללא מילים עם תחושות מבולבלות ובעיקר חוסר אונים וחוסר וודאות בנוגע לביטחון חיינו ביום יום. בימים האחרונים כולנו מתמודדים עם פיגוע אחר פיגוע. כולנו הכוונה הינה ליהודים, נוצרים, דרוזים וערבים כאחד. פיגועים אלו נעשים בצורה הכואבת והמחרידה ביותר אשר גובה מחיר כבד ממשפחות רבות שמתמודדים עם חיים שנגדעו באיבם, אנשים שלפתע נעלמו מחייהם.

מן הטבע, תחושות אלו נוגעות גם בנו הסטודנטים ומשפיעות על תחושתנו הכלליות במכללה ואף יוצרות מתח בין הערבים והיהודים הלומדים זה לצד זה. רבים מן הסטודנטים מתהלכים עם חוסר ביטחון שזולג לכל אדם באשר או אדם. ערוצי החדשות משדרים ברצף דיווחים מהזירות בהן מתרחשים הפיגועים המזוועים וראיונות רבים עם אנשי הביטחון שמנסים ליצור סדר בצורה כזו או אחרת.

בהתאם לכל האמור לעיל, בחרתי לראיין שתי סטודנטיות יהודייה וערבייה אשר ישתפו באופן אנונימי את תחושתן בנוגע למתרחש בימים אלו בעניין גל הפיגועים שמתרחש ברחבי ישראל.

ראיון עם א' (סטודנטית יהודייה)

שלום יקירה, מה שלומך?

" אני בסדר גמור, תחושות מוזרות ומבלבלות מאוד "

מדוע הינך מבולבלת? אשמח שתשתפי בתחושות שמלוות אותך בעקבות גל הפיגועים האחרון ?

" למען האמת, אני מאוד מפחדת. מפחדת ללכת ברחוב, מפחדת לצאת לבילויים בפאבים. כל תנועה שלי אני מסתכלת סביב שאין מישהו שכוונתו לפגוע בי. "

ואיך תחושות אלו פוגשות אותך במכללה?

" נכון שתמיד מנחים אותנו לא להכליל את כולם תחת קטגוריות קשות כמו " כל הערבים מחבלים", עם זאת קיים מתח באוויר בין הערבים ליהודים שאי אפשר לפספס. אני מאוד אוהבת את חבריי הערבים פה במכללה ומכבדת אותם. אך לצערי המציאות מייצרת תחושות שאינן נשלטות בי. תחושת הפחד תמיד קיימת בי כאשר אני נתקלת במי שאינו יהודי "

את מרגישה תחושת ביטחון במכללה?

" אין ביטחון לא במכללה, לא ברחוב ולצערי גם לא בבתים האישיים שלנו. מדינת ישראל נמצאת במצב ביטחוני מורכב מאוד. עלינו להישאר להיות מאוחדים ולא לתת לפחד לנהל את המשך שיגרת חיינו".

מה היית מצפה שיתנהל בצורה שונה במכללה?

" שוב, אין הרבה מה לעשות עם כך. חוץ מלסמוך על חברינו ולקוות שלאף אחד מאיתנו לא היהודים ולא הערבים קיימת שום מחשבה זדונית לפגוע בעמיתנו. בנוסף, על המרצים ועל המכללה להציף נושאים אלו ולגנות בחומרה כל מי שיתמוך בפיגועים אלו ומעשים מחרידים אלה. אנחנו צריכים להמשיך לחיות זה לצד זה באחוה ושלוש"

תודה לך! נקווה לימים טובים ושקטים.

ראיון עם ס' (סטודנטית שאינה יהודייה)

שלום יקירה, מה שלומך?

" היי, ברוך השם תודה "

מדוע הינך מבולבלת? אשמח שתשתפי בתחושות שמלוות אותך בעקבות גל הפיגועים האחרון ?

" התחושות שמלוות אותי בכללי זה פחד להסתובב במקומות ציבוריים, תמיד מודאגת ומתפללת שלא יקרה עוד משהו, ההרגשה שאי אפשר לסמוך על אנשים שמסתובבים בפחד מלווה אותי תמיד".

ואיך תחושות אלו פוגשות אותך במכללה?

" התחושות פוגשות אותי במכללה והפחד גם שיקרה משהו כי קודם כל בכנייה למכללה אין בדיקה ביטחונית או זיהוי סטודנטים ולכן יש גם אופציה לצערי שמחבל יכנס ויעשה פיגוע. מקווה מאוד שלא יקרה. "

את מרגישה תחושת ביטחון במכללה?

" תחושת ביטחון לא ממש קיימת במיוחד בימים האלה ובמיוחד שאני יודעת שיש סטודנטים שתומכים לצערי בטרור ומגיעים למכללה ללמוד לצידי. אני אומרת את זה וכואב לי ממש. דרושה התערבות דחופה של המכללה".

מה היית מצפה שיתנהל בצורה שונה במכללה?

" אני מצפה לתגבר את הביטחון ושיתחילו לעשות בידוק ביטחוני בכניסה למכללה ולהתנהל אחרת עם אותם הסטודנטים כדי להימנע מכל סיטואציה לא נעימה ומסכנת חיים".

תודה לך! נקווה לימים טובים ושקטים.

מסיכום שני הראיונות אפשר להבין שכולנו נמצאים באותה הסירה. לכולנו מטרה אחת משותפת כפי שצינתי בהתחלה, לחיות באחוה, שלום וביטחון זה לצד זה. ללא הבדלי גזע, דת ומין. ובנימה אישית שלי, אכן תקופה מבולבלת ודי מפחידה. כאמא לשתי תינוקות בבית, כל ידיעה על פיגוע גורמת לי לפחדים רבים ולחשש על ביטחונן של הילדות שלי. קצת " אבסורד" לחיות במדינה שלנו בפחד ובחוסר ביטחון. אני מגנה בכל העוצמות, כל מקרה אלימות ופיגוע טרור וכך אני מצפה מכל הסטודנטים במכללה. באותה נשימה, אני מקווה לימים שקטים וטובים יותר בהם נוכל לחיות בשלום ואחדות, ללא פחד על חיינו.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

שיבוש אורח החיים במכללת אורנים לדעת אנשי הסגל

לפי האירועים האחרונים.

פאטמה דיאב

היחסים הפוליטיים בין הקהילה הערבית לקהילה היהודית בתוך ישראל מתאפיינים בחוסר יציבות ונדודים בין סכסוך לעוינות. בהיעדר התבוננות פנימית, אמיתית ורצינית, פתרון למתחים הנוכחיים בין ערבים ליהודים בישראל עשוי להיות שטחי ובהתאם לא יעיל.

"המרחב בו אנו חיים הוא הבית המשותף לכל האזרחים - ערבים ויהודים כאחד. כדי להגיע לקהילה שתהיה משותפת, יש לשאוף לשוויון בכל הרמות, כמו שוויון במשאבים חומריים, אך לא פחות חשובים הם יחסי האמון והכבוד ההדדי בין קבוצות שונות. בחברה משותפת, קבוצות שונות מכירות בכך שגיוון בחברה יוצר עושר תרבותי ומטפח תלות הדדית - מבלי לפגוע בזהות ובנרטיב של כל קבוצה לאומית. בניגוד למונחים "דו-קיום" או "סובלנות", החברה המשותפת מדגישה את החשיבות של שותפות, הכרה בזולת ושוויון בכל הרמות. "דו-קיום" עשוי לייצג גם מציאות שבה כל קבוצה חיה בנפרד, ללא כל חיכוך, בעוד שהחברה המשותפת קוראת לכינון דיאלוג ותקשורת אמיתיים, הכרה ולגיטימציה לזהות הקולקטיבית, המורשת והתרבות של שני הצדדים". (סיכוי-אופק)

אירועי הטרור האחרונים ממשיכים לגרום לקרע עמוק ביחסים בין אזרחים יהודים לערבים, ומעוררים תחושה עמוקה של חוסר אמון בשני הצדדים בנוגע לאפשרות של יציבות ארוכת טווח. ניכור זה בין שתי החברות בא לידי ביטוי גם במישור החברתי, שבו התקשורת בין יהודים לערבים פוחתת באופן ניכר. לאור זאת, ראייתי שתי מרצות אחת ערביה ואחת יהודייה, אשר כל אחת שיתפה בתחושות, רגשות, מחשבות שלה לאור כל האירועים האחרונים והשפעתם על המרחב הלימודי באורנים.

כהתחלה היה חשוב להבהיר את מושג החיים משותפים והאם קיים במכללת אורנים. לפי ד"ר רחל רביד מרצה בפקולטה לחינוך ובפקולטה ללימודים מתקדמים, "חשוב להתייחס למושג חיים משותפים לאפיין אותו משום שבתוך אורנים להרגשתי הדרך עוד ארוכה להשגת חיים משותפים. ניכר שבמכללה כל קבוצה שומרת על המרחב שלה כדי להשיג את המטרה והיא רכישת השכלה, תעודה. אני מרגישה שיש אדישות בקרב הסטודנטים - אין להם בעיה להיות במרחב אחד עם השני כל עוד זה לא פוגע להם בהשגת המטרה שלהם אבל מוטיבציה לקיים מרחב משותף כמעט ואין.

אם קיים מרחב חברתי הוא לרוב אינו משותף והנטייה היא לשמור על המרחב האישי שלי ושאהיה רק עם אנשים שאני סומך עליהם, יש אדישות במרחב של הסטודנטים בכלל מה שקשור למעורבות או להיכרות עם האחר. הסיפור של חיים משותפים לא נפגע משום שהוא לא קיים.

הניסיון לקיים סוג של מפגש עם האחר ותרבותו מאד רגיש ונפיץ. למשל אירוע של פתיחת הרמדאן היה צמוד לפיגוע הראשון. הסטודנטים היהודים התלוננו מה פתאום חוגגים אחרי אירוע

טרור. לסטודנטים הערבים לא הייתה כל כוונה לפגוע אלא לציין אירוע שחשוב להם. שני הצדדים נפגעו. והזהות באה לידי ביטוי בדרך שפגעה באחר. ברור היה שחסרים כלים להתמודדות עם מצבי קונפליקט. כיצד מגיבים בזמן אמת וכיצד מביאים את הזהות והשייכות התרבותית - לאומית ללא פגיעה ברגשות האחר. אני חושבת שיש הרבה חשדנות כלפי האחר והסטודנטים לטעמי חוששים משיח על סוגיות מורכבות ולכן לתפיסתם עדיף לא לעסוק בהם "אני באה ללמוד אל תפגעו לי במרחב שבו אני בטוחה, שזה הלימודי. אל תכניסו לי את השיח הפוליטי או שיח הזהויות לתוך המרחב הזה".

מחזקת את דבריה המרצה דליה חלבי, אני חושב שמה שקורה בחוץ משפיע על הפנים. זה אומר שאורנים כמוסד אקדמי – חינוכי לא מנותקת מהעולם החיצוני. והמתחים שמתעוררים בחוץ נכנסים כמובן לקמפוס ולהיפך. נשאלת השאלה: האם היו לפני כן חיים משותפים במכללת אורנים? מה המשמעות של חיים משותפים?

השאלה מורכבת אני מתארת לעצמי שאם נתחיל לדבר על רמת הסטודנטים יש סטודנטים שבאים ללמוד זה לא אומר שיש חיים משותפים יש שתי קבוצות שלומדות אחת עם השנייה אני מתארת לעצמי שהשאלה כאן היא לא יחסים אישיים, אלא השאלה עוסקת יותר ביחסים בין שתי הקבוצות. במישור האישי, בסופו של דבר, אני מתארת לעצמי שאין בעיות בין אנשים ברמה האישית, אבל אם כל אחד מאתנו חושב שהוא מייצג את הקבוצה, אז יש בעיה לפי דעתי האישית. ומה עם אנשי הסגל את מרגישה אותו הדבר?

לפי ד"ר רחל רביד, אנשי הסגל שומרים על המרחב האישי שלהם, בגלל הקורונה אנחנו לא מתראים, אם פעם הייתי יושבת בחדר מרצים הפעם אני לא יושבת, אני מלמדת והולכת לחדר שלי. באופן אישי אני מרגישה שאני מאוד נוהרת בודקת את הקולות שאני משמיעה באורנים ובעיקר את הדרך שבהם אני משמיעה וזאת על מנת שלא לפגוע באחרים. לדעתי, כמעט ואין שיח בין המרצים, אין מרחבים משותפים לדבר, גם כשמזמינים מרצים לדבר הם לא מגיעים. אני חושבת שאולי הייאוש וחוסר האונים גורם לכך וגם המחשבה ש"אני באה למקום העבודה שלי אל תערבבו אותי עם דברים אחרים". ובעיקר האכזבה שלי היא שאנחנו מנסים לבנות מעגלי שיח ואנחנו לא מצליחים, מתקשים לגייס מרצים וסטודנטים לדבר באופן קבוע את הדברים ולהנגיש את המעגלים הרחבים יותר למרצים אבל הם לא מעוניינים שיתקיים השיח הזה (כמו הסטודנטים). הימנעות מהשיח משמעותו אל תערבבו אותנו, אל תתרמו לסערה, כי כל סערה תגלוש לכיתה ולא בטוח שנדע להתמודד אתה.

אני דואגת כי אנחנו מגיעים לימים הקשים, יום השואה שזה יום אחד שקשה לי במיוחד וההקשר שנוצר בין השואה להקמת מדינת ישראל ויום הזיכרון המביא את העצב שבאובדן על שמירת בטחון כולנו. אני מציינת בפני הסטודנטים שכמו שימים אלה חשובים לי כיהודייה לאחרים יום האכבה חשוב ומטלטל ויש לנהוג ברגישות. ההבנה שנרטיבים לא ניתנים לשינוי אבל כן ניתנים להקשבה חשובה לי אך קשה לאחרים. לעיתים התחושה היא שישנם גורמים שצוברים כוח מהטענה רגשית של אירועים. כל הזמן עודף רגש והעדר ויסות קוגניטיבי. בחוץ אני רואה הקצנה כנגד הערבים ונדרש חינוך לאהבת השפה והתרבות הערבית. אצל הסטודנטים הערבים, אני רואה שיש נטייה יותר לדתיות, יותר חיבור למסורת וגם יש יותר שיח פוליטי אבל חשש לעיתים מהבעת

עמדה פומבית. הסיפור המרכזי הוא זה שאיננו יודעים לנהל שיח בין זהויות ובעיקר איננו יודעים לבנות ולהעביר מסרים באופן ברור. הסטודנטים חייבים להתנסות בדרכים שונות להבעת עמדה וייצוג לוגי של עמדה זו. מעבר לכל אני רואה שקיים חוסר ידע בכל הקשור לעובדות היסטוריות.

ממשיכה דליה ואומרת: אספר על הניסיון שלי באורנים. אני מרגישה שבאורנים או בכל מקום אחר אני רואה שהרוב לא אוהב לדבר על הנושא אלא הרוב נגע בהתעלמות, כלומר מפחד למשל, אם ניגע עכשיו בנושא זה יוביל לפיצוץ (במובן הפיגורטיבי) וגם בין המרצים, לא כולם מדברים על הנושא, כי יכול להיות שיש עניינים בחוץ, ואנחנו כאן במכללה עובדים במקצועיות, כלומר לא דנים בנושא. כמרצה אני בוחרת לדון בנושא עם הסטודנטים מכיוון שלפי דעתי כפי שציוויתי בהתחלה מה שקורה בחוץ משפיע על הפנים, כלומר אין אדם בודד או מבודד מהאירועים, אני אישית לוקחת יוזמה לדבר על האירועים. ממשיכה דליה והיה חשוב לה להבהיר מה משקפת המילה טרור. המילה טרור בעייתית כי יש מתח בין שתי הקבוצות, כמו מה קרה בתל אביב ומה קרה לפני זה, וזה קורה כל יום, אני חושב שכולנו מודעים למה שקורה. כלומר, בכל פעם שדברים מתפוצצים, הם מחמירים. הסיבה העיקרית היא הכיבוש, כל עוד יש עם כובש עם אחר לא נוכל לחיות בשלום, זה אומר משהו שהוא מובן מאליו, כלומר אפשר להתעלם, לשכוח.

אולי מי שגר בתל אביב לא רוצה לראות מה קורה מדי יום בגדה המערבית מבחינת הפרות זכויות אדם, כולל הרג, הגבלות על העולם וכו'. כלומר, הרחוב הישראלי בוחר לראות נקודה מסוימת בים גדול, כלומר אינו רואה אותה בהקשר הרחב. אני מתארת לעצמי לא יכול להיות שבין יום ולילה יש אדם בוחר לפוצץ את עצמו או להקיף את עצמו בנשק ולהרוג אנשים מתוך חוסר תוחלת כי זה תחביב או אוהב לעשות את הדבר הזה. אף אחד לא אוהב אלימות לפי דעתי, אבל כשאדם מאבד תקווה, מרחב לחיים, הייאוש גורם לאדם לעשות דברים כאלה, אנחנו לא יכולים לשכוח אירועים כאלה מה שמניע אנשים למצב כזה של ייאוש עד כדי כך, שתעשה דברים כאלה.

בהקשר למתח הגואה הקיים בין שתי האוכלוסיות, ד"ר רחל אומרת: אין מתח גואה אני יכולה להגיד לך מהפרספקטיבה שלי. יש כאב ותסכול. כשאני פוגשת מרצים ערבים אני בטוחה שהם חווים כאב על אובדן החיים של אנשים תמימים בפיגועים אני שואלת את עצמי לא מה הם מרגישים כלפי הפיגועים, אלא האם הם בבלבול כשאני נמצאת בו כיהודייה. למען הזהות שלי כיהודייה ועל בסיס הערכים שגדלתי עליהם אני נדרשת להשקיע מאמץ רב בתוך תוכי בקשר עם האחר. מאמץ של התבוננות פנימה עוד לפני הפניה לאחר-עד כמה אני מחויבת למור על גבולות הזהות שלי למען מיטביות האחר.

כל הזמן הסטודנטים המוסלמים מתנצלים שהאסלאם הוא לא כזה אני שואלת אותם בטח אתם באיזה שהוא שלב אתם עייפים להתנצל כל הזמן, כמו שאני אגיד ההפך שהיהדות היא לא כזאת. הקונפליקט מעייף ומתיש.

בהמשך לדברי ד"ר רחל מחזקת דליה דבריה שאין מתח גואה ומוסיפה, אני לא רואה שיש מתח גואה, אבל יש מתח. בתקופה הזו אני מרגיש שיש פחות מתח מאשר במאי שנה שעברה, בשנה שעברה הרגשתי שיש יותר מתח בין צוות המרצים או מכמה אנשים, היום אני לא מרגיש שיש את המתח הזה, אני מרגישה שיש קצת סוג של הבנה בחלק מהעבודות, יש הבנה יותר לעומק עבור חלק מהעבודות.

כמרצה ערביה אני לא מרגישה שיש נטייה שכל הערבים רעים, אני מרגיש באורנים שיש מקום לפתוח כמה נושאים, יש יותר מקום. בעוד שבקרוב הסטודנטים יש מתחים, כלומר העניין אינו חף ממתח, הערבים מרגישים את עצמם בתת מודע לפעמים שהם מואשמים, ולכן הם צריכים להתגונן, כמו כן, אני גם מתארת לעצמי שהיהודים רוצים לשמוע את נקודת המבט של הצד השני, כלומר אתה אומר שאתה נגד אז תגנה, אתה נדרש לכך. דוגמה: כל יום יש הפרות למה אני לא שואלת אותך (תגנה) כמובן שאני נגד הדבר הזה (הרגע, פשע), אני לא אמורה לגנות.

בהמשך לנקודה הזאת, בכל מוסד אקדמי קיים מערכת יחסים בין הסגל האקדמי, סטודנטים האם קיים טיב יחסים כזה?

לפי ד"ר רחל, טיב היחסים הוא הסנטימנטלי אנחנו צריכים להיות בו כי לומדים יחד באותה כיתה וצריך ללמוד ולסמן וי על התכנים, אין בו יחסים עמוקים זהו שיח של השוואת זכויות ואיזון זכויות ולעיתים נעדר רגישות לקולות סובלים.

ומה עם השונה והדומה בתפיסת טיב היחסים האלה?

לפי דליה חלבי, אני רואה שיש קווי דמיון אם אני רוצה לגעת בזהות המקצועית, כמו המרצים באורנים: יש לנו זהות מקצועית שבה אכפת לנו מהמכללה ומהסטודנטים, יש ערכים שמאחדים את כולנו, המכללה היא מוסד שרוצה לייצר את הסטודנטים הכי טובים שיש, דור ששואף לשפר את עתיד החינוך. אני רואה גם מהצד האנושי, וגם מהידידות, אני רואה שיש לי יותר חברים יהודים מאשר לערבים (מהקהילה שלי), כלומר מבחינת חשיבה, דעות ונקודות מבט, גם מבחינה פוליטית. אני רואה שיש דמיון בקו הפוליטי. נוסף כך כן, כל אחד משני הצדדים מקבל מידע ממקורות שונים, היהודים מקבלים מידע מתקשורת ישראלית, והערבים מקבלים מידע מאמצעי תקשורת בערבית, אתרי רשתות חברתיות, מסוכנויות חדשות ערביות. אני מתארת לעצמי שכל אחת משתי הקבוצות רואה תמונה שונה לחלוטין של האחר, והדעות שלהן שונות. הסיפור של כל צד שונה לחלוטין מהאחר, אני חושבת שזה אחד ההבדלים שמשפיעים על מהות הסיפור לכל צד. הבדל נוסף הוא שהיהודים הם רוב והערבים הם מיעוט, ויש כאן גם את המדינה. כשאתה שומע ביקורת של ערבי זה לא רצוי, למרות שאני כאזרחית ואחת מזכויותיי זה חופש הביטוי, ובמובן של כל ביקורת שאתה מביע זה נראה כאילו אתה לא נאמן למדינה הזו. לכל אחד משני הצדדים יש סיפור משלו וכל סיפור סותר את השני, כלומר שני נרטיבים שונים לחלוטין.

ממשיכה ד"ר רחל, מכיוון שאין שיח קבוע אני לא רואה שקיים קשר או לא. בשבועיים שהתרחשו אירועי הטרור לא היו חיכוכים בכיתות, נמנעו מלדבר היה שקט מתוח. הסטודנטים מושפעים מרשתות חברתיות והתקשורת שעסוקה בניתוחים שמלהיטים את הרגש. לרוב קיים חוסר ידע וגם אדישות לפעולה.

בהיבט של הסכסוך הישראלי-פלסטיני אני חושבת שחייב שיהיה קורס שמלמד את הנרטיבים אחד ליד השני, חובה לכל סטודנט באורנים. אני רואה שהסטודנטים מתקשים לנהל שיח ביקורתי ביחס לנושאים פוליטיים בוערים. אם לא נלמד אתם לעסוק בנושאים אלה הם ימנעו משיח כזה בכיתות אותם ילמדו. זו חובתנו לקשור חיים משותפים, חינוך לחברה משותפת לחינוך למוסר ושלו.

לבסוף, מסכמת ד"ר רחל רביד את תפקידה ביחס לכך, חשוב לי שהסטודנטים יעסקו בנושאים מורכבים בשיעורים. חשוב לי שיתנסו בהבעת עמדתם בדרך מבחינה ואמפתית. הייתי רוצה שהסטודנטים והמרצים ייזמו זמני שיח. נחמד לבקר בביתו של האחר, לאכול ביחד ולהכיר אבל חשוב יותר לפגוש אני האני שלו ואת האני נחת שהוא יותר אצלי. חושבת שהסיפור שלנו, ההצלחה שלנו תהיה בכך שנתעקש לעבוד עם הסטודנטים בכיתות שלנו במרחבים המאוד מצומצמים שלנו ולעשות זאת בצורה שיטתית ועקבית כך שבסופו של הדבר העולם האחר שנפתח יצא החוצה, יפרוץ החוצה. אסור לוותר, צריך לא להתייאש, צריך השקעה אין כאן שום קסם.

מוסיפה דליה ואומרת, כדי לצאת מהקליפה שלנו ולשנות חייבת להיות הזדמנות לדיאלוג, ברגע שנשמע מכאן מתחיל השינוי. בגלל שאני מהתחום הזה (מנהלת קבוצות בין ערבים ליהודים) אני רואה שבבניית תהליך ארוך טווח באמצעות דיאלוג עמוק שנמשך זמן רב ועם איש מקצוע, הרבה דברים ישנתו במפגשים, קבוצות כאלה. אפשר לצפות אירועים מתקדמים ולבנות חשיבה פנימית כמוסד צריך לחשוב איך לשמור על מערכות יחסים אני מאמינה בפתחת דיאלוג, לדבר על עניינים, גם לדבר ברמת המרצים, לדבר על מה הוא תפקידנו וחשיבותנו במכללה במקרים ואירועים מסוג זה.

אני מרגיש שיש מצב של הזנחה אולי מקושי העניין כלומר קשה כולם עומדים חסרי אונים אבל אתה בתפקידך כמרצה לא צריך להיות חסר אונים צריך להקדים אירועים ועניינים. נוסף על כן, על מנת לשלוט במתח יש ליצור שיח קבוע בין המרצים ולהעבירו בין הסטודנטים ברמה של מוסדות קבועים כגון: אני כמוסד חייב להכריח כל אדם שמתחיל ללמד במכללת אורנים להירשם לקורס דיאלוג ערבי-יהודי מהשנה הראשונה. אני מאמין באורנים כמוסד שצריך להתאים את עצמו לתלמידים הערבים שמתחילים את לימודיהם בו, במובן זה לתת להם את התחושה שהם רצויים. למשל, על המרצים להכיר לעומק את הקבוצה הערבית הנוכחת באורנים. יכולים להיות חיים משותפים ומערכות יחסים חזקות על ידי עבודה על הצוות במכללה, על ידי בניית תוכנית ועבודה עליה.

כאנשי חינוך לא יכולים להתעלם ממה קורה, אני כדליה תמיד יוזמת לדבר על האירועים האלה, אקדיש זמן לדבר על הנושא עם הסטודנטים, בדרך, גישה שתאפשר בסופו של הדבר שיתקיים שיח משמעותי. מרגישה בתורי כמרצה ערבית תמיד מעודד הסטודנטים הערבים לדבר, תמיכה, עידוד. נוסף על כך, כשנפגש הסטודנט הערבי עם מרצה ערבי/ישר מוגבר אצלו הביטחון העצמי, מרגיש שיש לו מקום בקמפוס ורואה המרצה הערבי כדמות לחיקוי עבורו. אני חושבת שצריך בכל זווית במכללה שיהיה איש/ת סגל ערבי/ה לסטודנטים לא מסוגל לשלוט בשפה העברית בצורה שוטפת.

לא מספיק לי להרכיב שתי קבוצות ואפשר לומר על כך חיים משותפים, צריך לעבוד קשה על העניין להצלחתו, ברמת המכללה חייבים לעבוד, המרצים והסטודנטים.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

חוויתי ממשלחת הסיוע לפליטים מאוקראינה בקראקוב

חנה טרנטיאק

שלום לכולם, קוראים לי חנה טרנטיאק, אני בת 27 וסטודנטית במכללת אורנים בחוג היסטוריה וחוג חח"ק בהתמחות במסלול מנהיגות.

בחופשת פסח האחרונה טסתי לחמישה ימים במסגרת משלחת סיוע מטעם הקהילה שלי, כרם-אל, קהילה של יהודיים משיחיים. בשיתוף עם הארגון יהודים למען ישוע. טסנו לקראקוב לסייע במה שאפשר. התבקשתי על ידי ראש החוג שלנו פרופ' משה שר לספר בכמה מילים על החוויה.

אקדים ואומר, שלא שיערתי לעצמי איזה עוצמות יהיו למסע הקצרצר לקראקוב ומילים לא באמת יכולות להעביר את מה שמתחולל שם.

מרגע שנחתנו בפולין, הבחנו בכל מיני מקומות בדגלים של אוקראינה להבעת סולידריות, בקראקוב עצמה יש על קיר אחד פורטרט ענקי של זלנסקי. כשהגענו לעשייה עצמה, הדהים אותי כמה ההירתמות של הפולנים היא הרבה יותר ממילים או סמלים.

בתחנת הרכבת המרכזית של קראקוב, לידה קניון ענק, פועלים עשרות מתנדבים בכל תחום שאפשר. חלוקת מזון, חלוקת בגדים, חלוקת מוצרי היגיינה, אוהל לינה, עזרה עם מקומות לינה לטווח קצר ועזרה עם מקומות לינה לטווח ארוך, כרטיסי נסיעה למקומות אחרים בפולין ובאירופה, עשרות מתנדבים שרק מסתובבים בין הקומות כדי לאתר פליטים שצריכים עזרה בייעוץ והכוונה. ביום הראשון עשינו סיור קצר לראות איפה הכי נהיה יעילים ואני ועוד מתנדב הגענו לאוהל היחידי במקום שמחלק אוכל חם, במקביל בוצעו עוד משימות אך העשייה המרכזית שלנו הייתה באוהל הזה. נאמר לי, שבגלל שאני היחידה שדוברת את השפה הרוסית (וגם את האוקראינית מסתבר, בילדותי דיברו את השפות האלו בערבוב בבית כך שלא באמת הבדלתי ביניהן), יהיה טוב אם אחתור למגע עם הפליטים, שברובם הם נשים וילדים, הגברים כידוע לנו, נשארו להילחם. נאמר לי על ידי מי שליווה אותנו, שמהעשייה שלהם עד כה הבדידות והצורך במישהו שיקשיב – גברו מעל לכל צורך אחר.

האווירה באוהל הייתה מדהימה, מחשמלת. מתנדבים הגיעו לשם מכל העולם, אנגליה, איטליה, פולין, ארה"ב, פליטים מאוקראינה לקחו חלק בחלוקה, יפן, ספרד, פורטוגל ועוד ועוד. הסתבר שבכל יום הם יודעים בערך מה יהיה קצב החלוקה בהתאם ללוח הרכבות ושמחלקים שם מעל 4,000 מנות חמות ביום! הקצב היה מסחרר. היה בלתי נתפס לראות נהרות של נשים עם ילדים קטנים, קשישים, נוער ולפעמים גם גברים, נכנסים ונעמדים בתור ומחכים (בשקט) למנה שלהם. המתנדבים שמו שירים, היו פליטים ספורים שמתברר המקלט שלהם היה בקראקוב או שהנסיעה שלהם הייתה בעוד כמה ימים אז כבר זיהינו אותם והתחלפו שיחות קצרות וחיוכים.

השתדלתי לחייך תוך כדי הקצב המהיר של החלוקה, להפגין יחס אנושי, לאחל להם בתאבון ולימדתי גם את חבריי המתנדבים איך אומרים באוקראינית תודה, בבקשה ובתאבון. התגובות של האוקראינים השתנו בין תודה רבה עם חיוך גדול, חלקם אפילו שאלו מה אתנו והאם אנחנו לא עייפים, והיו גם את הרגעים הקטנים וקצרים אך עוצמתיים בהם נפגשת לרגע עם מחיר

המלחמה שאנשים משלמים, שכשהתור טיפה השתהה ושאלתי מה נשמע הביטו אליי במבט עצוב ואמרו שהם פשוט מתגעגעים הביתה. כל כך הרבה רגעים שנאספו כמו רסיסים קטנים שהתלכדו לתוך תמונה המספקת הצצה למציאות נוראית של עם במנוסה מזוועות, של משפחות שנקרעו, נשים וילדים מהבעלים, מהורים שהיו מבוגרים מדי בשביל לברוח, מאחים שנשארו להילחם.

זכיתי לכמה מפגשים קצרים וקרובים, בהם בחסות הסיטואציה הזו, ניהלנו שיחות אישיות וקרובות כאילו הכרנו שנים. אנשים שהיו צמאים שמישהו ישמע מה הם ראו, מה קורה עם המשפחה שלהם, מה הם איבדו ומה הם בחרו לעשות. אתאר כאן רק שניים מהם – למרות שכל מפגש היה עוצמתי ומדהים מהמקום שלו.

בשלב מסוים החלטנו להביא סוכריות לשמח את הילדים הקטנים. אף ילד או ילדה לא נשארו אדישים בתור כשהוצאנו סוכריה בהפתעה והגיבו בחיך ענק ו/או שאמרו תודה או שחטפו מהר וההורים הודו בשמם. במקרה אחד זה לא עבד. ראיתי ילדה קטנה שבכתה כשאמא שלה מנסה לשכנע אותה לאכול, ניגשתי אליה, הצעתי לה והיא סירבה, הופתעתי ושאלתי את אמא שלה מה קרה, היא ענתה לי שהילדה, טאיה הקטנה בת ה-4, רוצה הביתה. שהם כבר ארבעה ימים ברצף בנסיעות וזו פעם ראשונה שעשתה הליכה בחוץ – מתחנת הרכבת לאוהל כדי לאכול, שמחר יום הנסיעה האחרון. שוחחתי עם אמא שלה עוד, שברחה עם קרובת משפחה ובתה, טאיה ואחיה הגדול (רק בקצת). היא שיתפה אותי בקשיים עם עיניים דומעות ועייפות כל כך. על הגעגוע והדאגה לאחיה הגדולים שנשארו להילחם, על סימני השאלה והקשיים. בשלב מסוים האח הגדול הגיע עם חטיפים וכשטאיה ראתה שהניח על השולחן היא חטפה מהר והוא התחיל להתבדח איתה שזה שלו, משהו בפנים שלה סוף סוף התרכך. מהר הלכתי והבאתי להם עוד מהחטיפים האלה והוא חיך אליי ובביישנות אמר תודה. אני לא יודעת להגיד למה זה היה הרגע שהיה לי הכי קשה. במפגשים אחרים, סיפרו לי דברים מטורפים ומזוועים, מאם שקרועה כי בנה הגדול (אוקראיני) התגייס לצבא הרוסי ונלחם בהם, אישה אחרת שמספרת על חברים שנשארו בהפצצות וכשאנשים אחרים נהרגים הם מרגישים אשמים ששרדו, ודברים גרועים אפילו יותר.

כשיצאנו משם הייתי על סף דמעות כי חוץ מלהתפלל היינו חסרי אונים. ועם זאת, הזכרתי לעצמי שיש עזרה, ויש עשייה למענם. מממנים לטאיה הקטנה ומשפחתה, ולפליטים רבים כל כך נסיעות למקומות מפלט. היה להם מקום להניח את הראש – שדמה יותר לפנימייה מבית, אבל היה חם, עם מצעים, מקום להתקלח, אוכל ואנשים שחיפשו איך עוד ועוד לעזור.

המפגש השני היה לאחר שכמה מהמתנדבים שמו שיר באוקראינית בחדר האוכל, כל האנשים שהיו נעצרו והאוקראינים שרו את השיר, חלק מהנשים בכו והתייפחו מהתרגשות ואנחנו מחאנו כפיים לפי הקצב. לאחר האירוע הזה, אישה אחת ניגשה אליי וביקשה לראיין אותי ואת חבריי, קוראים לה יוליה. יוליה הייתה לפני המלחמה צלמת חתונות יחד עם בעלה ולהם שתי ילדות. יוליה עזבה את אוקראינה לא כי היא ברחה, אלא היא בחרה להשאיר את הבנות ואת בעלה (שלא יכול היה לצאת), לקחה את המצלמה והצטרפה לחבריה שהקימו ערוץ יו-טיוב דרכו תעדו את המלחמה, את הפליטים, את העזרה, פרסמו ובכך גייסו תרומות למאמץ המלחמתי וההומניטרי לאוקראינים. במהלך הריאיון ידיד שלי מאוד הסתקן לדעת מה משמעות השיר ששרו באוהל ושכל כך ריגש את כולם. יוליה הסבירה לנו, שזה היה ההמנון הלא רשמי של האוקראינים, מתואר שם הפרח הלאומי שלהם, פרח אדום שלפי הנהוג שותלים כשנולדת בת. בשיר מתואר

הפרח נופל וקמל והעם האוקראיני מצהיר כי בעזרת הלבבות שלהם יעמידו ויגרמו לפרח להזדקף שוב, לא ישאירו אותו קמל.

בתיאור הזה, אייחל לסוף המלחמה, להגברה של הסיוע, ושבעזרת השם, המשלחת הבאה תהיה במטרה להצטרף לאוקראינים להקים מחדש את בתיהם ההרוסים ועריהם החרבות, להעמיד את הפרח זקוף בחזרה.

כתוב בעיתון – גיליון 2
אנחנו לנוכח הטרור

דברי סיכום: יהודים וערבים בארץ ישראל

פרופסור משה שר

כפי שעלה מחיבורי הסטודנטים, גל הטרור האחרון החריף את תחושת חוסר הביטחון שלנו, אזרחי ישראל. הטרור, מהותו זריעת פחד. בכך הוא הצליח. הפחד אינו נחלתם של יהודים בלבד. גם הערבים נפגעים מהטרור שאינו מבחין בין יהודים לערבים. ערבים גם חוששים מפחדם ואיבתם של היהודים. רקמת היחסים המשותפת עומדת בפני מבחן קשה. האם נדע לבנות ולחזק את הקיום המשותף שלנו. זה אינו מבחן תיאורטי; בגלל בפרט ובצפון ישראל בכלל היהודים מונים פחות מחמישים אחוז מהאוכלוסייה ואתגר החיים המשותפים הוא אתגר משמעותי שיש לו השלכות בכל תחומי חיינו.

א.

ישראל מצויה כל שנותיה במאבק על עצם קיומה. המדינות הערביות שסביבנו, אויבות המדינה, תרמו להשרשת הדימוי של הערבי כאויב. תעמולת השנאה המוסלמית ברשתות החברתיות חיזקה את הדימוי הזה. גם יהודים יוצאי ארצות ערב הביאו עמם – לא כולם, כמובן – עוינות מסורתית כלפי שכניהם הערבים. העוינות ההיסטורית מששם מופנית גם לערבים כאן. אולם יחסי איבה ושנאה אינם חזון ציוני מבורך. גם בימים אלו ממש חובה עלינו להתעקש לבנות, למרות הטרור, יחסים של שיתוף פעולה והידברות עם שכנותינו מסביב לנו, ועם הערבים בתוכנו והפלשתינים סביבנו כדי שלא לעולם נחיי על חרבנו.

מה עם יחסינו לערביי ישראל? החזון הציוני המגולם בהכרזת העצמאות מנדבר על שוויון מלא לכל מרכיבי האוכלוסייה בישראל וזה כולל כמובן גם את אזרחי ישראל הערבים. לא הקפדנו על מימושו של החזון הזה.

ב.

משהו מזווית ראייה אישית; אני חי בקיבוץ לוחמי הגטאות, הממוקם בגליל המערבי וחי בשכנות הדוקה עם אוכלוסייה ערבית, מוסלמית, נוצרית, דרוזית וגם עם צ'רקסיים (מוסלמים אבל לא ערבים). החזון שעליו אני גדלתי כל ימי בקיבוץ לוחמי הגטאות הוא החזון של שכנות טובה ושילוב בין כל האוכלוסיות הללו. קיבוץ לוחמי הגטאות נבנה בידי ערבים, שכנינו לחיים כאן מכפרי הסביבה. הם אכלו עמנו בחדר האוכל, השתתפו בשמחותינו ובאבלנו. בעוד שבמקומות אחרים בישראל יהודים פגשו ערבים דרך מסכי הטלוויזיה, חדרי שטיפת כלים במסעדות ומבעד לכוונות כלי הנשק בצה"ל, כאן הם היו בני בית ומעולם לא נתפסו כאיום על קיומנו.

כולנו נהנים שנים רבות משירותיו הנפלאים של נאיף, נוצרי מכפר יאסיף, האח המסור במרפאה שלנו. הוא שותף לכל מכאובינו ואיש אמון מלא לכל בקשה שלנו. בימי מלחמת לבנון השנייה הוא נותר נאמן לתפקידו במרפאה גם בימים היותר קשים. בעת של הפגזות מלבנון נותר על משמרתו ונסע לבית החולים הסמוך כדי להביא את התרופות לחולים הכרוניים כאן. שנים שאנו נהנים משירותיו המסורים והאיכותיים של הרופא שלנו, איאד, רופא מוסלמי מהכפר מגיד אל כרום.

איאד ואשתו הצטרפו למסע של חברי הקיבוץ לפולין לפני שלוש שנים. גם הוא חלק מאתנו. התברכנו! הם לא אויבים. הם חברים ושותפים לחיים.

בשכנות לקיבוץ שוכן מוזיאון בית לוחמי הגטאות שנושא יחד עם הקיבוץ מעת מיום יסודם באפריל 1949 את ההתנגדות המוחלטת לכל ביטוי של גזענות ולכל רגש של שנאה סטריאוטיפית לזולת. מזיכרון השואה לא לקחו מייסדי הקיבוץ ובית לוחמי הגטאות, הורי בנייהם, את הרעיון של מבצר יהודי, סגור ומתגונן מכל זר. הם חיפשו דווקא את אחוות האדם. כל אדם. זו הציונות שלהם.

נוער ערבי הגיע להתחנך כאן בשנותיו הראשונות של הקיבוץ. קהילה ענייה וקטנה לא חששה מהמפגש עם ערבים. נרקמו כאן יחסי ידידות רבי שנים. בשנת 1982 ביצעו הדרוזים בכפר ג'וליס פוגרום בתושבי כפר יאסיף, בעיקר הנוצרים (עקב תגרה שפרצה במשחק כדורגל בין נבחרות שני הכפרים). טילי לאו נורו; בתים עלו באש. משפחות של עובדים ברחו אלינו וקיבלו כאן מקלט. כך זה המצב ברוב יישובי הגליל. מי מאתנו שמגיע למרפאות באזור או לבית החולים בנהרייה ובחיפה זוכה לפגוש את מגוון אוכלוסיות הגליל. בשנתיים האחרונות זכו הרופאים, האחיות, עובדי המנהל, הרוקחים הערביים לעמוד בחזית המאבק בקורונה.

ג.

ומשהו אישי, פוליטי. פעם כששערות ראשי עוד היו חומות ושופעות וזקני שופע, בימי כמפקד פלוגה, בימי האינתיפאדה הראשונה, עשינו שירות מילואים בטול כרם. רדפנו אחרי מידי אבנים. הקמנו מחסומים. אסרנו מבוקשים. מיקמנו תצפיות על גג של בתים פרטיים. החוויה חרוטה בי קשות. מילאנו אחר הפקודות כחיילים נאמנים, אבל אני מייחל בכל לבי שימים כאלו, גם ימי האינתיפאדה השנייה ושאר הימים הלא נגמרים בהם משרתים חיילים צעירים במאבק כנד טרוריסטים בקרב אוכלוסייה אזרחית יעברו. איני נאיבי – יחסי שכנות טובה בינינו לפלשתינאים ביהודה ושומרון עדיין רחוקים, אבל הלוואי שנתחיל לבנות את ההפרדה בינינו על כל המשתמע מכך.

ד.

במכללה שלנו יש לנו סטודנטים ערבים ודרוזים איכותיים. מוחמד, אמין, נירמין, מוסטפה, הידל וחבריהם יהיו מורים איכותיים ששום בית ספר יהודי לא יתבייש בהם. אנו גאים בשילוב הזה. אסור שהטרור ירחיק אותנו הודים וערבים. אל לנו לשעות לדברי שנאה בתוכנו או לדברי עידוד לטרור – גם אם הם מעטים מאד – שנשמעו בתוכנו. הקולות הללו הדהדו ויצרו גלי הדף הרבה מעבר למשקלם האמיתי. הטרור הקשה, ראוי לגינוי מוחלט, ועושו ראויים לרדיפה עד חורמה, אבל מעבר לתמיכה בשירותי הביטחון שעושים מאמצים גדולים להילחם בטרור, אל לנו לקבל כל אמירה שמרחיקה בינינו. זה יהיה ניצחון לטרור. עלינו לשוחח, לפתוח את הדלת והלב זה אל זה. בכתה הסטודנטים ישובים יחד; על הדשא ובקפיטריה בנפרד.

עברנו בשבועיים האחרונים את חגי היהודים, הנוצרים והמוסלמים. בשיחה עם סטודנטים עלתה התובנה – שמעבר למעשי הטרור הכואבים והקשים – החגים היו מועדים בהם התסגרה כל עדה וקבוצה בתוך עצמה. מסתבר שאין לנו אפילו חג ציבורי משותף אחד שבו יושבים יחד כל תושבי הגליל. לא נהיה לקהילה אחת, ישראלית, בלא מועדים כאלו.

זה יכול להיות יום של שמחה וגם יום של עצב. בעולם מהווה יום השואה הזדמנות לשותפות בין יהודים לשכניהם. בישראל טרם הגענו לכך. התייחסתי לעובדה זו בדברי בטקס יום השואה במכללה. מעטים מאד אנשי הסגל והסטודנטים הערביים שנוטלים חלק באירוע זה שאין שמץ של אמירה כנגד ערבים, רק קריאה לסולידריות כלל אנושית. אבל, אולי ימצא גם מועד של שמחה שבו נפתח את דלתותינו ונבקר אצל שכנינו, נאכל ונשתה ביחד. שולחן סעודה משותף אין כמוהו לקרבת הלבבות.
נאחל שכך יהיה.

ותודה לכל הסטודנטים הכותבים הדעתניים ולעורכת המוכשרת שלנו.

משה שר